

*Agencija za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine
Federalni zavod za zapošljavanje
Zavod za zapošljavanje Republike Srpske
Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta Bosne i Hercegovine*

ISTRAŽIVANJE TRŽIŠTA RADA U BOSNI I HERCEGOVINI 2022/2023.

Izdavač: **Agencija za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine**

71 000 Sarajevo

Đoke Mazalića 3

Telefon: 033/562-900

Fax: 033/208-257

e-mail: info@fzz.ba

web: www.fzz.ba

Za izdavače: Vedad Hindija, v.d. direktora

Urednik: Zvezdana Jelić, viši stručni saradnik za prikupljanje i obradu podataka

Saradnici: Omer Korjenić, Rukovodilac Jedinice za analizu tržišta rada, statistiku, monitoring i evaluaciju

Slobodan Mačar, Rukovodilac odjeljenja za posredovanje u zapošljavanju i planiranje karijere

Tamara Duvnjak, direktorica

Stručni konsultanti: Dr.sc. Ljiljan Veselinović,

Dr.sc. Ranko Markuš

Datum: maj 2023. godine

Ovaj izvještaj je izrađen uz tehničku podršku projekta „Jačanje kapaciteta institucija tržišta rada unapređivanjem metodologije istraživanja tržišta rada“, koji finansira Evropska unija i provodi konzorcij NIRAS IC Sp z oo, GOPA Worldwide Consultants, GOPA mbH Njemačka i Zavod za zapošljavanje Republike Francuske.

SADRŽAJ

UVOD	5
Metodologija i uzorak.....	8
Opis metodologije.....	8
Opis uzorka.....	9
Pokazatelji poslovanja.....	13
Indikatori poslovanja u 2022. godini.....	13
Procjena indikatora poslovanja u 2023. godini-očekivanja	14
Zapošljavanje radnika	17
Kompetencije zaposlenih među anketiranim poslodavcima	17
Problemi pri zapošljavanju radne snage	19
Zapošljavanje radnika	25
Zapošljavanja u 2023. godini.....	25
Zapošljavanje radnika koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema.....	28
Pripremljenost radnika koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema.....	30
Uslovi rada	34
Zapošljavanje ugroženih / teško zapošljivih kategorija radnika	37
Prakse zapošljavanja radnika.....	38
Obuke i osposobljavanje zaposlenika.....	38
Višak zaposlenih (prekobrojni radnici) u 2023. godini	44
Zaključci istraživanja tržišta rada 2022/ 2023.....	46
Ključni pokazatelji poslovanja u 2022. godini:	46
Procjena pokazatelja poslovanja (očekivanja) u 2023. godini:	46
Kompetencije zaposlenih među anketiranim poslodavcima:	47
Problemi pri zapošljavanju radne snage:.....	47
Zapošljavanje u 2023. godini:.....	47
Zapošljavanje radnika koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema:.....	48
Uslovi rada:	48
Zapošljavanje ugroženih / teško zapošljivih kategorija radnika:	48
Prakse zapošljavanja radnika:.....	49
Obuke i osposobljavanje zaposlenika:.....	49
Višak zaposlenih u 2023. godini:.....	49
Preporuke:	49
POSREDOVANJE U ZAPOŠLJAVANJU:	50

RAZVOJ POLITIKA:.....	50
SARADNJA SA KLJUČNIM PARTNERIMA:.....	50

Metodologija za istraživanje tržišta rada i vizuelni identitet istraživanja su izrađeni u okviru projekta “Unapređene tržišta rada” koji je finansirala Evropska unija od 2020. do 2022.godine, a implementirali konzorcij NIRAS IC Sp. z o.o., GOPA Worldwide Consultants, GOPA mbH i Zavod za zapošljavanje Republike Francuske.

UVOD

SETTING UP BUSINESS STAGES

Stage 1
THE IDEA

Stage 2
FEASIBILITY

Stage 3
PLANNING

Stage 4
FORMAL

Stage 5
UNCL

Stage
SUR

UVOD

Istraživanje tržišta rada u Bosni i Hercegovini provodi se kao zajednička aktivnost Federalnog zavoda za zapošljavanje i kantonalnih službi za zapošljavanje, Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske i Zavoda za zapošljavanje Brčko distrikta BiH. Istraživanje tržišta rada je definisano kao aktivnost koju provode zavodi i službe zapošljavanja u Bosni i Hercegovini. U skladu sa članom 8. Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba („Službene novine Federacije BiH“, br. 41/01, 22/05 i 9/08), istraživanje tržišta rada u Federaciji BiH provodi se kao zajednička aktivnost Federalnog zavoda za zapošljavanje i kantonalnih službi za zapošljavanje u cilju dobijanja kvantitativnih i kvalitativnih podataka neophodnih za pružanje adekvatnih informacija o kretanjima na tržištu rada. Istraživanje tržišta rada u Republici Srpskoj obavlja se u skladu sa Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 30/10, 102/12 i 94/19), te godišnjim Programima rada Zavoda za zapošljavanje. Zakonski osnov provođenja istraživanja Brčko Distrikta BiH nalazi se u Zakonu o zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (član 21.).

U skladu sa članom 6, Zakona o Agenciji za rad i zapošljavanje BiH, Agencija je dužna da “prati, analizira i istražuje privredna, društvena i druga kretanja, stanje zaposlenosti i nezaposlenosti, te njihove međusobne uticaje u saradnji s entitetskim zavodima za zapošljavanje i Zavodom za zapošljavanje Brčko distrikta BiH, na osnovu čega predlažu potrebne mjere i aktivnosti na unapređivanju zapošljavanja”. U skladu sa tim zakonskim odrednicama, Agencija za rad i zapošljavanje BiH kroz konsolidovani izvještaj agregira podatke prikupljene na nivou entiteta i Brčko distrikta BiH, te objavljuje izvještaj o istraživanju tržišta rada na nivou Bosne i Hercegovine.

Agregiranje podataka na državnom nivou omogućava metodologija istraživanja, koja je usaglašena na nivou sva tri zavoda za zapošljavanje koja su provodila istraživanje. Na taj način se bez ulaska u nadležnosti pojedinačnih institucija mogu uočiti trendovi na nivou BiH. Ovaj izvještaj predstavlja konsolidovani prikaz rezultata istraživanja na nivou Bosne i Hercegovine, a sastoji se isključivo od korištenja podataka proizvedenih od strane Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske, Federalnog zavoda za zapošljavanje i Zavoda za zapošljavanje Brčko distrikta BiH.

Prikupljanje podataka putem anketnog upitnika je provedeno u zadnjem kvartalu 2022. godine. Tokom tog perioda Federalni zavod za zapošljavanje, Zavod za zapošljavanje Republike Srpske i Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH proveli su istraživanje tržišta rada koristeći zajednički usaglašenu metodologiju. Cilj istraživanja je sagledavanje trenutne situacije u pogledu izazova sa kojim su poslodavci bili suočeni u prethodnom periodu, te ispitivanje potreba tržišta rada za radnicima u 2023. godini.

Priprema metodologije, obuka osoblja, te provođenje istraživanja obavljeno je uz tehničku podršku projekta Evropske unije „Unapređenje istraživanja tržišta rada“.

Izvještaj je namijenjen kreatorima politika koji su na direktan i indirektan način zainteresovani za kretanja ili mogu uticati na tržište rada, preduzećima i preduzetnicima, te institucijama i

naučnoj zajednici. Kreatori politika iz ovog izvještaja mogu izvući najvažnije pokazatelje stanja tržišta rada, te mjerama usmjerenim na neku od ključnih oblasti (ekonomija, obrazovanje i tržište rada) doprinijeti unapređenju situacije na tržištu rada. Preduzećima i preduzetnicima ovi izvještaji mogu koristiti kako bi donijeli odluke o planovima u budućnosti. Također, istraživači i naučna zajednica mogu koristiti ovo istraživanje kao polaznu osnovu za dalja istraživanja. Ovaj izvještaj nudi i podatke o procjeni potreba za radnom snagom u 2023. godini po zanimanjima i grupama djelatnosti, te na osnovu kontinuiteta ovog istraživanja omogućava praćenje trendova u ovom kontekstu. Također, rezultati istraživanja mogu poslužiti i kod kreiranja mjera aktivnih politika zapošljavanja, ali i usluga javnih službi za zapošljavanje. Ohrabruju se svi zainteresovani da koriste nalaze iz ovog izvještaja, uz adekvatno navođenje izvora informacija.

METODOLOGIJA I UZORAK

SETTING UP BUSINESS STAGES

Stage 1
THE IDEA

Stage 2
FEASIBILITY

Stage 3
PLANNING

Stage 4
FORMAL

Stage 5
UNC

Stage
SUR

Metodologija i uzorak

Cilj pojedinačnih istraživanja je direktno od poslodavaca prikupiti informacije o poslovanju i promjenama u zaposlenosti tokom 2022. godine, te iskazanim procjenama poslovanja, potrebama za zapošljavanjem novih ili otpuštanjem postojećih radnika u 2023. godini, kao i njihovoj strukturi po zanimanjima, kvalifikacijama, stručnoj spremi i vještinama. Istraživanje tržišta rada organizovano je kroz anketiranje poslodavaca u zadnjem kvartalu 2022. godine od strane Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske, Federalnog zavoda za zapošljavanje i Zavoda za zapošljavanje Brčko distrikta BiH. Instrument prikupljanja podataka je upitnik.

Za ispitivanje stavova poslodavaca u Federaciji BiH 2022./2023. korištena je metoda anketiranja. Anketiranje se odvijalo kombinovanjem CAPI metode (engl. Computer Assisted Personal Interviewing), gdje se pitanja ispitanicima postavljaju usmeno i metode direktnih intervjua na lokacijama poslodavaca. Bez obzira na primjenjenu metodu prikupljanja podataka, paralelno sa postavljanjem pitanja, odgovori se bilježe u softveru za prikupljanje podataka – KoBoToolbox. KoBoToolbox je platforma za prikupljanje podataka na terenu. Softver je besplatan i funkcionira i na Internet mreži i kada Internet nije dostupan. Upitniku se moglo pristupiti putem linka, sa bilo kojeg uređaja uključujući računare u kancelarijama, ali i tablete ili mobilne telefone koje su koristili anketari na terenu.

Opis metodologije

Uz podršku projekta „Unapređenje istraživanja tržišta rada“ finansiranog od EU harmonizovana je metodologija istraživanja na nivou Bosne i Hercegovine, pa je istovjetan upitnik korišten od strane Federalnog zavoda za zapošljavanje, Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske i Zavoda za zapošljavanje Brčko distrikta BiH.

U okviru Akademije za unapređenje istraživanja tržišta rada organizovan je Modul 2: Provođenje istraživanja tržišta rada putem anketiranja na kojem su definisani ciljevi novog vala istraživanja, povezani su sa indikatorima, a indikatorima su pretočeni u pitanja u upitniku. Sve službe za zapošljavanje su dale aktivan doprinos dizajniranju novog upitnika, te je on usaglašen, a na osnovu ovih elemenata razvijen je Priručnik za anketare te digitalna verzija upitnika u aplikaciji KoBoToolbox. Pitanja u upitniku su razvrstana u sljedeće tematske cjeline:

- *Opći podaci;*
- *Ocjena poslovanja i poteškoće u zapošljavanju radnika u 2022. godini;*
- *Procjena poslovanja i zapošljavanje radnika u 2023. godini;*
- *Mogućnosti organizovanja praktične nastave za učenike i studente;*
- *Saradnja sa javnim službama za zapošljavanje.*

Opis uzorka

Ispitivanje stavova vršeno je na osnovu uzorka, koji je definisan iz master uzorka registrovanih u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH, koji su imali pet (5) i više zaposlenih, sortiranih u male, srednje i velike poslodavce po djelatnostima i koji redovno izmiruju obavezne poreze i doprinose. Veličina uzorka je definisana za stepen pouzdanosti od 95%, daje rezultate u okviru margine greške od 2,5%. U skladu sa praksom međunarodnih organizacija (ETF, CEDEFOP) iz baze kompanija su izuzeti poslodavci iz sljedećih djelatnosti: Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov; Javna uprava i odbrana; Obrazovanje; Zdravstvena i socijalna zaštita. Uzorak anketiranih kompanija je iznosio 2.596 pravnih lica, od čega 1.380 iz Federacije BiH, 1.015 iz Republike Srpske, te 201 iz Brčko distrikta BiH.

U ukupnom broju anketiranih preduzeća najveći broj čine društva sa ograničenom odgovornošću 68,5%. U značajno manjem procentu anketirane su zanatske radnje, obrtnici, odnosno samostalni preduzetnici 19,0%, zatim dioničarska ili akcionarska društva, koja čine 2,8%, javne ustanove 2,6%, društva sa neograničenom solidarnom odgovornošću 2,1%, privatne zdravstvene ustanove 1,9%, javna preduzeća – pošte, elektroprivrede i komunalna preduzeća 1,3%, udruženja građana (NVO) i fondacije 1,1%, ostala preduzeća 0,7%, te zadruga 0,1% od ukupnog uzorka.

Tabela 1. Struktura poslodavaca prema vrsti organizacije

Struktura poslodavaca prema vrsti organizacije	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Dioničko/akcionarsko društvo (d.d.)	29	43	0	72	2,8%
Društvo sa neograničenom solidarnom odgovornošću	30	24	0	54	2,1%
Društvo sa ograničenom odgovornošću (d.o.o.)	1.065	555	157	1.777	68,5%
Javna ustanova (JU)	14	53	0	67	2,6%
Javna preduzeća (JP)	17	14	3	34	1,3%
Ostalo	0	18	0	18	0,7%
Privatna zdravstvena ustanova	18	32	0	50	1,9%
Udruženje građana (NVO), fondacija	20	8	0	28	1,1%
Zadruga	0	3	0	3	0,1%
Zanatske radnje/Obrtnici/Samostalni preduzetnici	187	265	41	493	19,0%
Vjerska zajednica	0	0	0	0	0,0%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

Prema obliku vlasništva najviše je anketiranih privatnih preduzeća 92,1%, zatim javnih preduzeća 5,8%, mješovitih 1,3%, 0,6% je NVO, dok 0,2% u ukupnom uzorku čine zadruga.

Tabela 2. Broj i procenat anketiranih preduzeća po obliku vlasništva

Oblik vlasništva	FBiH	RS	BD	BiH	%
Javno	60	88	3	151	5,8%
Mješovito	13	20	0	33	1,3%
NVO	11	5	0	16	0,6%
Privatno	1.295	899	198	2.392	92,1%
Zadružno	1	3	0	4	0,2%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

Najveći procenat preduzeća u uzorku su u djelatnosti G – Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (26,6%), C – Prerađivačka industrija (23,7%), i I – Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) (9,7%). Ove tri djelatnosti čine 60,0% anketiranih poslodavaca.

Tabela 3. Uzorak prema djelatnosti

Djelatnost	FBiH	RS	BD	BiH	%
B	12	7	10	29	1,1%
C	353	249	14	616	23,7%
D	2	10	1	13	0,5%
E	25	18	24	67	2,6%
F	132	70	46	248	9,6%
G	403	275	13	691	26,6%
H	66	56	6	128	4,9%
I	142	106	3	251	9,7%
J	39	27	15	81	3,1%
K	8	16	8	32	1,2%
L	10	2	14	26	1,0%
M	101	55	4	160	6,2%
N	37	15	8	60	2,3%
Q	0	67	0	67	2,6%
R	22	20	1	43	1,7%
S	28	22	34	84	3,2%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

Prema grupi djelatnosti najviše je anketiranih subjekata u uslužnim djelatnostima 32,3%, te trgovini 26,1%, industrijskoj djelatnosti 26,0%, i građevinarstvu 7,8%. Podaci o grupama djelatnosti za Brčko Distrikt BiH nisu dostupni, te ovi rezultati odražavaju samo stanje u FBiH i RS.

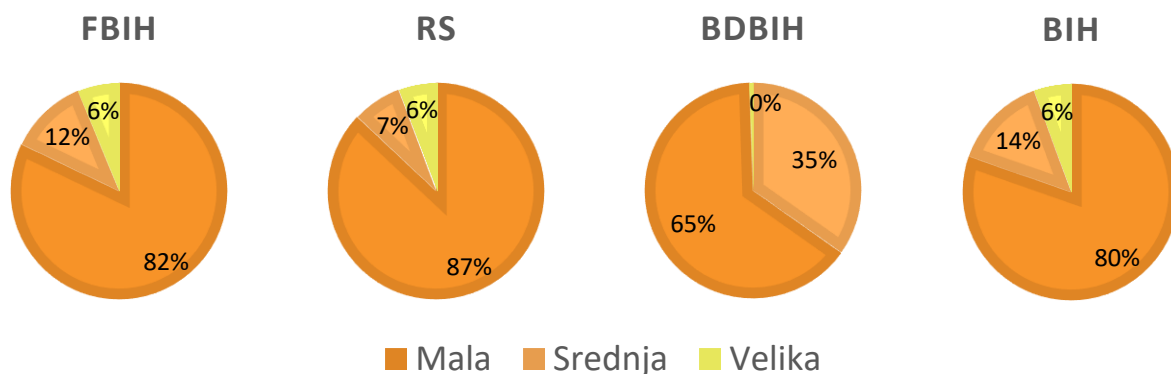
Tabela 4. Uzorak prema grupi djelatnosti

Djelatnost	FBiH	RS	BD	BiH	%
Građevinarstvo	132	70	n.d.	202	7,8%
Industrijske djelatnosti	392	284	n.d.	676	26,0%
Trgovina	403	275	n.d.	678	26,1%
Uslužne djelatnosti	453	386	n.d.	839	32,3%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

Najviše anketiranih preduzeća u uzorku čine mala preduzeća (77,7%). U značajno manjem procentu su anketirana srednja preduzeća (9,1%), te velika preduzeća, koja čine 5,5% uzorka.

Tabela 5. Uzorak prema veličini preduzeća

Veličina	FBiH	RS	BD	BiH	%
Mala	1.133	883	70	2.086	80,4%
Srednja	161	74	130	365	14,1%
Velika	86	58	1	145	5,6%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

Anketirani poslodavci (uzorak) su u momentu provođenja ispitivanja imali 147.912 angažovanih radnika, što čini 17,5% od ukupnog broja zaposlenih u decembru 2022. godine, što ukazuje da anketirana preduzeća predstavljaju reprezentativan uzorak, te se podaci dobijeni u ovom izvještaju mogu generalizovati na nivou BiH.

Od ukupno zaposlenih radnika u anketiranim preduzećima 43,6% činile su žene, 25,2% su mladi do 30 godina starosti, dok su 5,4% od ukupno zaposlenih radnika činili radnici stariji od 60 godina koji će u narednih pet godina napustiti tržište rada, stvarajući prilike za podmlađivanje, odnosno zapošljavanje nove radne snage.

Tabela 6. Broj zaposlenih u anketiranih poslodavaca u FBiH, RS i BD

Stavka	FBiH	RS	BD	BiH
(A) Ukupno radnika	90.448	52.448	5.016	147.912
(B) Ukupna radnika (žene)	36.979	25.997	1.480	64.456
Udio žena (B)/(A)	40,9%	49,6%	29,5%	43,6%
(C) Broj radnika mlađi od 30 godina	24.713	11.225	1.313	37.251
Udio mlađih od 30 u ukupnom broju radnika (C)/(A)	27,3%	21,4%	26,2%	25,2%
(D) Broj radnika mlađi od 30 godina (žene)	12.229	5.443	1.167	18.839
Udio žena mlađih od 30 u ukupnom broju radnika mlađih od 30 godina (D)/(C)	49,5%	48,5%	88,9%	50,6%
Udio žena mlađih od 30 u ukupnom broju žena (D)/(B)	33,1%	20,9%	78,9%	29,2%
(E) Broj radnika starijih od 60 godina	4.128	3.506	385	8.019
Udio starijih od 60 u ukupnom broju radnika (E)/(A)	4,6%	6,7%	7,7%	5,4%
(F) Broj radnika starijih od 60 godina (žene)	1.412	1.425	64	2.901
Udio žena starijih od 60 u ukupnom broju radnika starijih od 60 (F)/(E)	34,2%	40,6%	16,6%	36,2%
Udio žena starijih od 60 u ukupnom broju žena (F)/(B)	3,8%	5,5%	4,3%	4,5%

POKAZATELJI POSLOVANJA

SETTING UP BUSINESS STAGES

Stage 1
THE IDEA

Stage 2
FEASIBILITY

Stage 3
PLANNING

Stage 4
FORMALIZING

Stage 5
LAUNCHING

Stage 6
SUSTAINING

Pokazatelji poslovanja

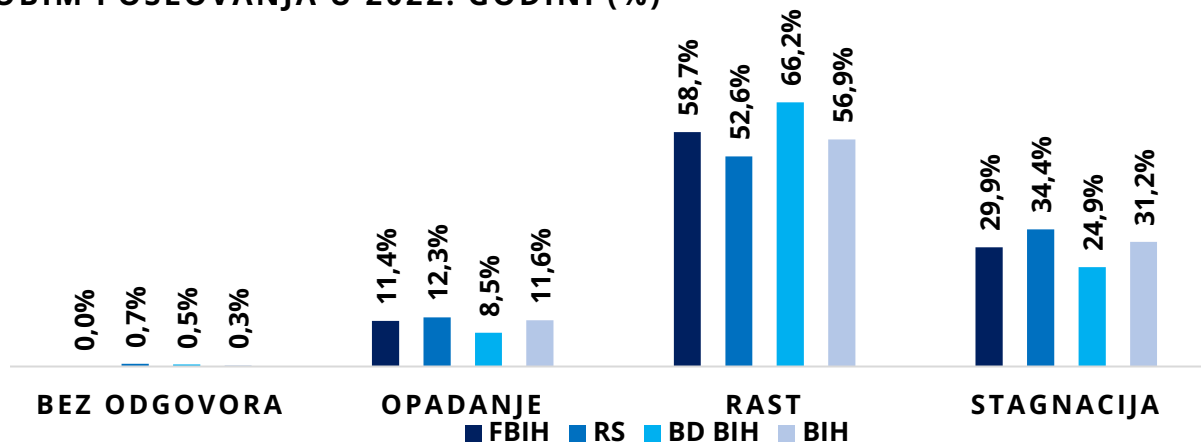
Indikatori poslovanja u 2022. godini

U upitniku se od poslodavaca tražila procjena obima poslovanja u 2022. godini, te finansijski efekti poslovanja. Kako se ovdje radi o historijskim podacima, a ne o procjenama, može se reći da je prikazano stanje zapravo slika stvarnog stanja u toku 2022. godine. Po pitanju obima poslovanja, najveći procenat poslodavaca u Bosni i Hercegovini (56,9%) naveo je da je u 2022. godini zabilježio rast obima poslovanja, dok je 31,2% imalo stagnaciju. Samo je 11,6% poslodavaca prijavilo opadanje obima poslovanja. Ovakvi rezultati ukazuju na pozitivne trendove na tržištu rada po pitanju poslovanja u 2022. godini, s obzirom da s rastom obima poslovanja dolazi i do povećanih potreba za radnom snagom. Ovakve procjene su napravljene u prethodnom Istraživanju tržišta rada, što ukazuje na relevantnost podataka, odnosno rezultata, dobijenih na ovaj način.

Tabela 7. Procjena obima poslovanja

Obim poslovanja u 2022. godini	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Bez odgovora	0	7	1	8	0,3%
Opadanje	158	125	17	300	11,6%
Rast	810	534	133	1.477	56,9%
Stagnacija	412	349	50	811	31,2%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

OBIM POSLOVANJA U 2022. GODINI (%)

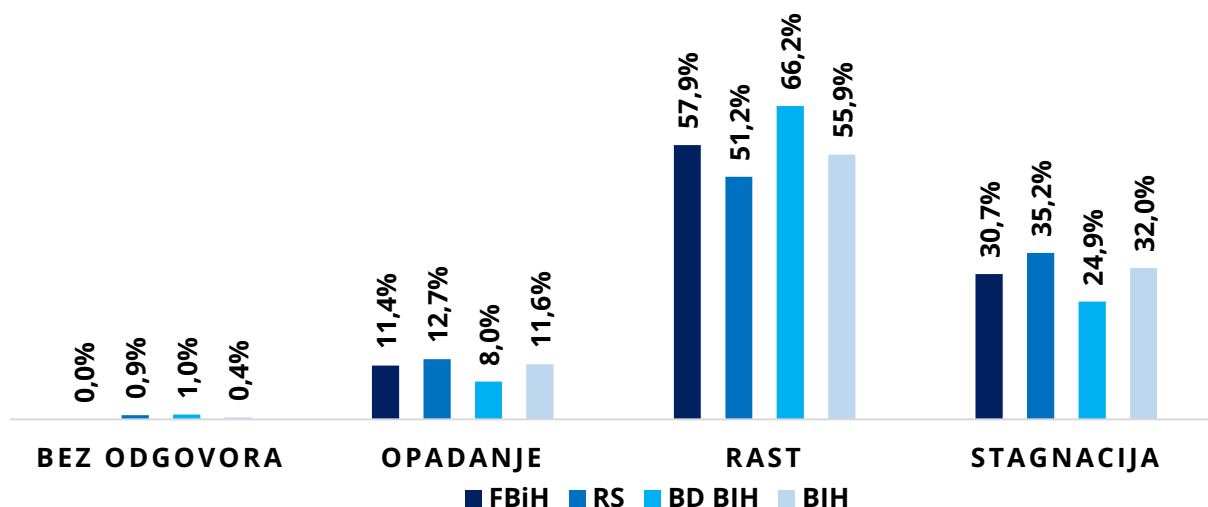

Kada je u pitanju procjena finansijskih efekata poslovanja u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu, rezultati koreliraju sa promjenom obima poslovanja. Najveći procenat poslodavaca (55,9%) naveo je da je imao rast finansijskih performansi, 32,0% je navelo da je imalo stagnaciju, dok je 11,6% evidentiralo opadanje finansijskih rezultata.

Tabela 8. Procjena finansijskog rezultata u 2022. godini

Obim poslovanja u 2022. godini	FBIH	RS	BDBIH	Ukupno-BIH	Ukupno BiH %
Bez odgovora	0	9	2	11	0,4%
Opadanje	157	129	16	302	11,6%
Rast	799	520	133	1.452	55,9%
Stagnacija	424	357	50	831	32,0%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

FINANSIJSKI EFEKTI U 2022. GODINI (%)

Procjena indikatora poslovanja u 2023. godini-očekivanja

U upitniku se od poslodavaca tražila procjena očekivanog obima poslovanja u 2023. godini, kao i očekivani finansijski efekti poslovanja. Po pitanju očekivanog obima poslovanja, najveći procenat poslodavaca u Bosni i Hercegovini, njih (64,5%) navelo je da u 2023. godini očekuju rast obima poslovanja, dok 28,8% očekuje stagnaciju u obimu poslovanja. Opadanje obima poslovanja u 2023. godini očekuje 6,5% anketiranih poslodavaca. Ovakvi rezultati ukazuju na prisutni pozitivan trend kod poslodavaca, što bi u kontekstu tržišta rada moglo značiti povećanje potreba za zapošljavanjem radnika u skoro svim djelatnostima u 2023. godini. Međutim, ovakve procjene treba uzeti sa rezervom s obzirom da je anketiranje rađeno u zadnjem kvartalu 2022. godine, u periodu kada mnogi poslodavci nisu u mogućnosti predvidjeti određene neočekivane događaje koji bi mogli imati uticaja na zapošljavanje.

Tabela 9. Procjena obima poslovanja u 2023. godini

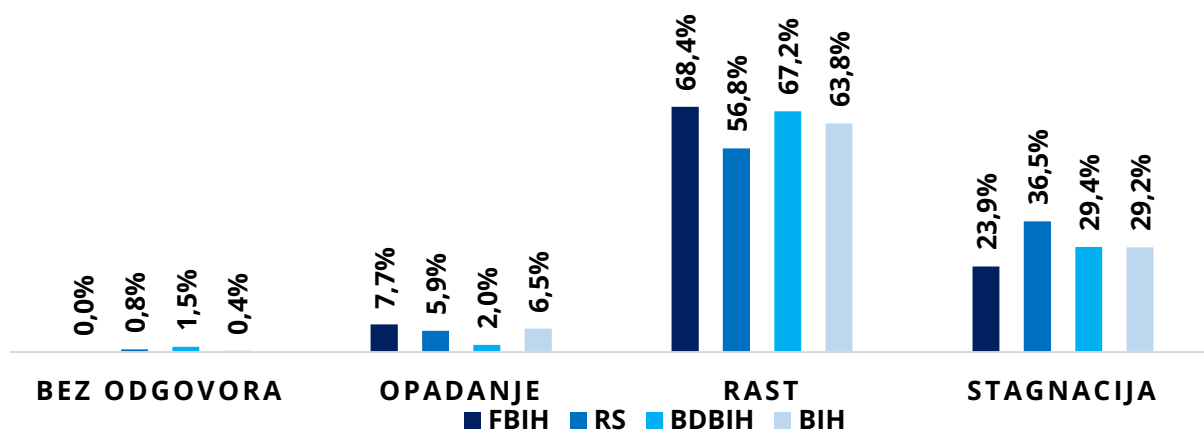
Obim poslovanja u 2023. godini	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Bez odgovora	0	5	1	6	0,2%
Opadanje	105	60	4	169	6,5%
Rast	956	583	135	1674	64,5%
Stagnacija	319	367	61	747	28,8%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

Po pitanju procjene finansijskog poslovanja, najveći procenat poslodavaca u Bosni i Hercegovini, 63,8% naveo je da u 2023. godini očekuju rast finansijskog poslovanja, dok 29,2% očekuje stagnaciju finansijskog poslovanja. Opadanje finansijskog poslovanja u 2023. godini očekuje 6,5% anketiranih poslodavaca.

Tabela 10. Procjena finansijskog rezultata u 2023. godini (očekivanja), po grupi djelatnosti

Obim poslovanja u 2022. godini	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Bez odgovora	0	8	3	11	0,4%
Opadanje	106	60	4	170	6,5%
Rast	944	577	135	1.656	63,8%
Stagnacija	330	370	59	759	29,2%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

PROCJENA FINANSIJSKIH EFEKATA U 2023. GODINI (%)

ZAPOŠLJAVANJE RADNIKA

SETTING UP BUSINESS STAGES

Stage 1
THE IDEA

Stage 2
FEASIBILITY

Stage 3
PLANNING

Stage 4
FORMAL

Stage 5
UNCL

Stage
SUR

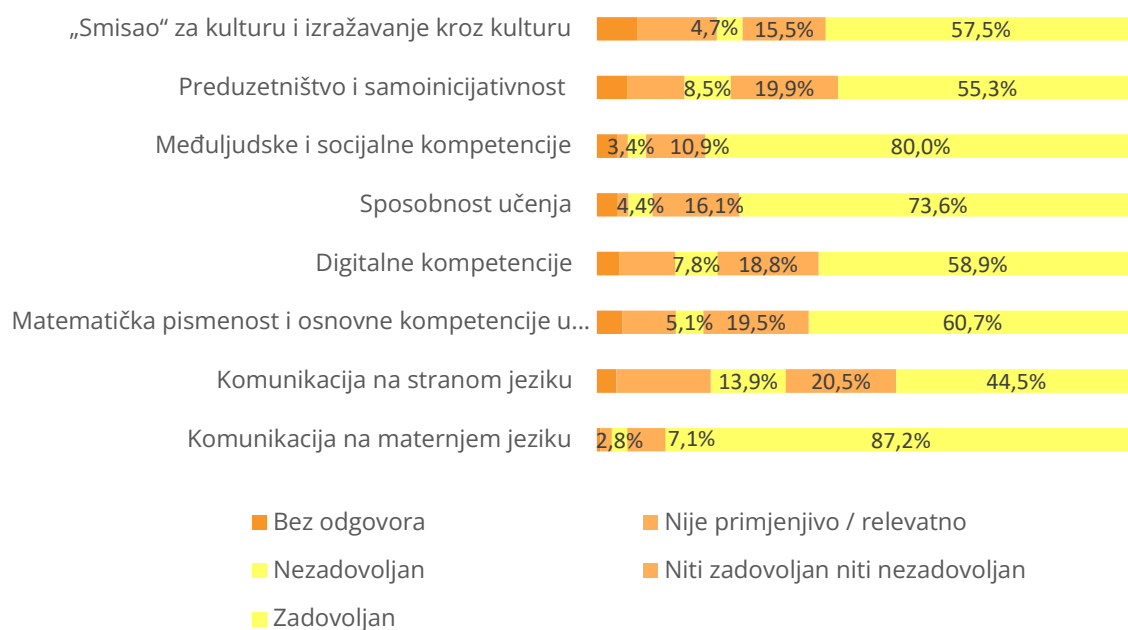
Zapošljavanje radnika

Kompetencije zaposlenih među anketiranim poslodavcima

Po pitanju zadovoljstva sposobnostima, znanjima i vještinama radnika trenutno zaposlenih kod najvećeg broja anketiranih poslodavca, prema EU okviru kompetencija, procenat poslodavaca koji je zadovoljan ili u potpunosti zadovoljan komunikacijom na materinjem jeziku iznosi 87,2%, međuljudskim i socijalnim kompetencijama 80,0%, te sposobnostima učenja 73,6%. Kompetencije koje je nešto veći procenat poslodavaca prepoznao kao područje koje zaposlenici nisu posebno izgradili, odnose se na sposobnosti komunikacije na stranom jeziku (13,9% poslodavaca), preduzetništvo i samoinicijativnost (8,5% ispitanih poslodavaca), te digitalne kompetencije (7,8%). Važno je naglasiti da u slučaju skoro svih kompetencija (osim komunikacije na maternjem jeziku), značajan procenat poslodavaca (od 7,1 do 20,5%, u zavisnosti od posmatrane kompetencije) nije niti zadovoljan niti nezadovoljan, što ukazuje da treba raditi na unapređenju skoro svih kompetencija kod zaposlenih.

Tabela 11. Zadovoljstvo poslodavaca sposobnostima, znanjima i vještinama radnika koje trenutno zapošljavaju prema EU okviru kompetencija

Koliko ste zadovoljni sljedećim sposobnostima, znanjima i vještinama radnika koje trenutno zapošljavate?	Bez odgovora	Nije primjenjivo / relevantno	Nezadovoljan	Niti zadovoljan niti nezadovoljan	Zadovoljan
Komunikacija na maternjem jeziku	0,7%	2,1%	2,8%	7,1%	87,2%
Komunikacija na stranom jeziku	3,6%	17,5%	13,9%	20,5%	44,5%
Matematička pismenost i osnovne kompetencije u nauci i tehnologiji	4,7%	10,0%	5,1%	19,5%	60,7%
Digitalne kompetencije	4,1%	10,4%	7,8%	18,8%	58,9%
Sposobnost učenja	3,7%	2,2%	4,4%	16,1%	73,6%
Međuljudske i socijalne kompetencije	3,8%	1,9%	3,4%	10,9%	80,0%
Preduzetništvo i samoinicijativnost	5,6%	10,6%	8,5%	19,9%	55,3%
„Smisao“ za kulturu i izražavanje kroz kulturu	7,5%	14,8%	4,7%	15,5%	57,5%

Problemi pri zapošljavanju radne snage

Pri zapošljavanju i pronalasku potrebnih radnika u 2022. godini 55,8 % anketiranih poslodavaca izjasnilo se da nije imalo problema, dok se 43,3% poslodavaca izjasnilo da su imali problema prilikom pronalaska potrebnih radnika.

Tabela 12. Broj i procent poslodavaca koji su imali probleme u zapošljavanju i pronalasku potrebnih radnika u 2022. godini

Jeste li imali probleme u zapošljavanju i pronalasku potrebnih radnika u 2021. godini?	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Da	585	442	97	1.124	43,3%
Ne	778	566	104	1.448	55,8%
Bez odgovora	17	7	0	24	0,9%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

BROJ POSLODAVACA KOJI SU IMALI PROBLEMA U ZAPOŠLJAVANJU RADNIKA U 2022. GODINI (%)

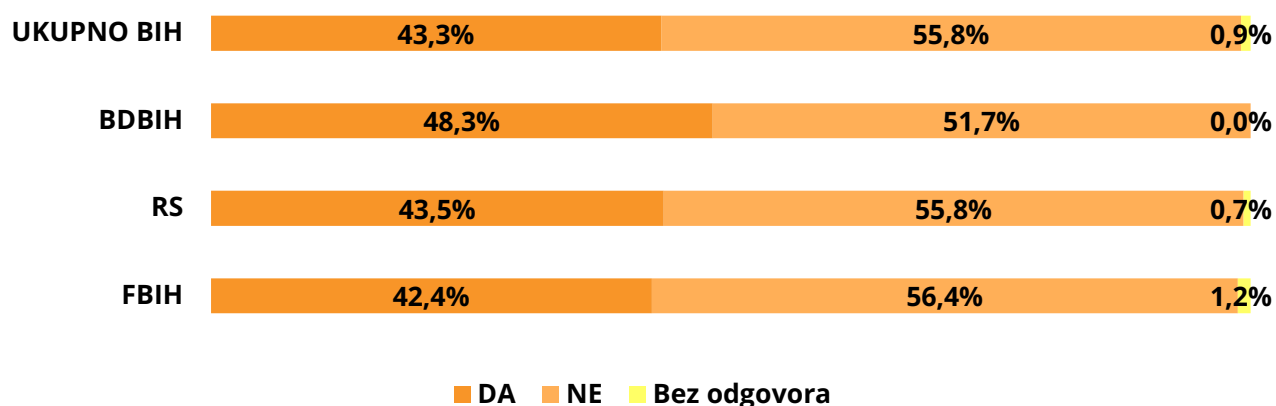

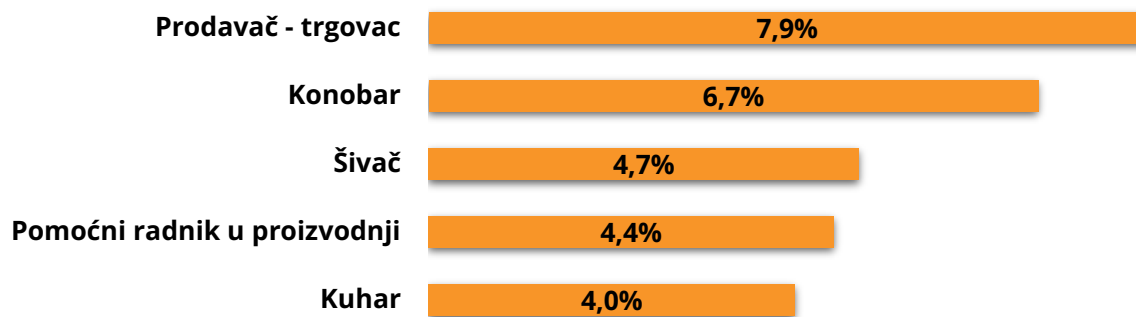
Tabela 13. daje prikaz zanimanja sa kojima su poslodavci imali poteškoća kod zapošljavanja. Tabela sadrži zanimanja koja su činila minimalno 0,6% problematičnih traženih radnika. Sveukupno, ovih 20 zanimanja čine 58,0% traženih radnika sa kojima su poslodavci imali poteškoća prilikom zapošljavanja u 2022. godini. U okviru ovih zanimanja, najviše poteškoća pri zapošljavanju poslodavci su imali prilikom pronalaska prodavača/trgovaca (7,9% problematičnih traženih radnika), zatim konobara (6,7%), šivača (4,7%), pomoćnih radnika u proizvodnji (4,4%), kuhara (4,0%) i radnika za jednostavne poslove (3,4%).

Tabela 13. Pregled zanimanja sa kojima su poslodavci imali poteškoća zapošljavanja

R. br.	Zanimanje	Broj osoba	%
1	Prodavač - trgovac	515	7,9%
2	Konobar	438	6,7%
3	Šivač	309	4,7%
4	Pomoćni radnik u proizvodnji	291	4,4%
5	Kuhar	263	4,0%

6	Radnik za jednostavne poslove	220	3,4%
7	Bravar	203	3,1%
8	Vozač kamiona	202	3,1%
9	Tesar	199	3,0%
10	Zavarivač - varilac	195	3,0%
11	Zidar	175	2,7%
12	Stolar	149	2,3%
13	Armirač	140	2,1%
14	Obučar	139	2,1%
15	Mehaničar elektroničar - CNC operater	73	1,1%
16	Vozač autobusa	70	1,1%
17	Vozač teretog vozila	57	0,9%
18	Skladišni radnik	44	0,7%
19	Rukovalac građevinskim mašinama	42	0,6%
20	Radnik u proizvodnji	40	0,6%

PET NAJBROJNIJIH ZANIMANJA SA KOJIMA SU POSLODAVCI IMALI POTEŠKOĆE ZAPOSŁJAVANJA

Što se tiče stručne spreme, 64,2% traženih radnika koje su poslodavci imali poteškoća pronaći odnosi se na KV i VKV stepen obrazovanja, zatim slijede radnici sa SSS (16,6%), sa VSS (6,6%), te PKV i radnika sa NSS (5,9%) i NKV radnika (5,6%). Od ukupnog broja traženih radnika, 0,8% se odnosi na VŠS, te magisterij i doktorat 0,1%. Ovakvi rezultati ukazuju da poslodavci uglavnom imaju problema sa pronalaskom radnika sa nižim stepenom obrazovanja.

Tabela 14. Broj osoba sa kojima su poslodavci imali poteškoća zapošljavanja po stručnoj spreml

Stepen obrazovanja	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
1. NKV - bez škole i nezavršena osnovna škola	274	94	0	368	5,6%
2. PKV, NSS - osnovna škola	77	278	30	385	5,9%
3. KV, VKV - srednja škola do 3 godine	2642	1449	120	4211	64,2%
4. SSS - srednja škola od 4 i više godina i gimnazija	739	321	31	1091	16,6%

5. VŠS - 1. stepen fakulteta, stručni studij i viša škola	27	27	0	54	0,8%
6. VSS - fakultet(diplomirani), akademija	277	137	20	434	6,6%
7. Magisterij	2	4	0	6	0,1%
8. Doktorat	0	8	0	8	0,1%
Nije navedeno	0	0	0	0	0,0%
Ukupno	4.038	2.318	201	6.557	100,0%

BROJ OSOBA PO STRUČNOJ SPREMI SA KOJIMA SU POSLODAVCI IMALI POTEŠKOĆE ZAPOŠLJAVANJA (%)

Najviše poslodavaca koji su imali problem pri zapošljavanju potrebnih radnika, njih 63,9% naveli su da je nedostatak kadra sa traženim zanimanjima razlog koji otežava pronalazak radnika, 46,7% poslodavaca je kao razlog navelo nezainteresovanost pojedinaca za rad na konkretnom radnom mjestu, 41,9% navelo je nedostatak kadra s odgovarajućim radnim iskustvom, dok 40,6% poslodavaca kao razlog navodi nedostatak kadra sa stručnim znanjem i vještinama potrebnim za radno mjesto.

Tabela 15. Prepreke zapošljavanju i pronalasku potrebnih radnika

Koji od sljedećih razloga su predstavljali prepreke zapošljavanju i pronalasku potrebnih radnika?	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Nedostatak kadra sa traženim zanimanjem	337	313	92	742	63,9%
Nedostatak kadra sa stručnim znanjem i vještinama potrebnim za radno mjesto	241	171	60	472	40,6%

Nedostatak kadra s odgovarajućim radnim iskustvom	256	190	41	487	41,9%
Nezainteresovanost pojedinaca za rad na konkretnom radnom mjestu	246	201	96	543	46,7%
Nezadovoljstvo kandidata ponuđenom visinom plate	51	42	8	101	8,7%
Nezadovoljstvo kandidata radnim vremenom i uvjetima rada	33	30	9	72	6,2%
Udaljenost radnog mjesta od mjesta boravišta/prebivališta kandidata	45	14	12	71	6,1%
Nedostatak podsticajnih sredstava za obuku i zapošljavanje	34	27	5	66	5,7%
Poreska politika (visoka izdvajanja za poreze i doprinose)	85	32	0	117	10,1%
Opći ekonomski – privredni uvjeti	71	35	20	126	10,8%
Nedovoljno informacija o radnoj snazi	14	4	18	36	3,1%

* U odnosu na broj poslodavaca koji su imali problema pri zapošljavanju potrebnih radnika (1.162)

Od poslodavaca koji su naglasili da su prilikom pronalaska radnika imali problema sa pronalaskom kadra sa stručnim znanjima i vještinama potrebnim za radno mjesto, najviše ih je kao razlog navelo nedostatak sposobnosti učenja, zatim sposobnosti za poduzetništvo i samoinicijativnost, matematičku pismenost i osnovne kompetencije u nauci i tehnologiji, te međuljudske i socijalne kompetencije.

Tabela 16. Najčešća znanja i vještine koja radnicima nedostaju prema EU okviru kompetencija (n=713)

Koja znanja i vještine nedostaju prema EU okviru kompetencija za cjeloživotno učenje?	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Komunikacija na maternjem jeziku	24	20	0	44	6,2%
Komunikacija na stranom jeziku	66	40	14	120	16,8%
Matematička pismenost i osnovne kompetencije u nauci i tehnologiji	60	42	87	189	26,5%
Digitalne kompetencije	56	36	53	145	20,3%
Sposobnost učenja	80	78	98	256	35,9%
Međuljudske i socijalne kompetencije	33	30	114	177	24,8%
Preduzetništvo i samoinicijativnost	67	40	98	205	28,8%

„Smisao“ za kulturu i izražavanje kroz kulturu	15	5	33	53	7,4%
--	----	---	----	----	------

* Samo poslodavci koji su naglasili da su prilikom pronalaska radnika imali problema sa pronalaskom kadra sa stručnim znanjima i vještinama potrebnim za radno mjesto (n=713)

ZAPOŠLJAVANJE RADNIKA

SETTING UP BUSINESS STAGES

Stage 1
THE IDEA

Stage 2
FEASIBILITY

Stage 3
PLANNING

Stage 4
FORMAL

Stage 5
UN

Stage
SUR

Zapošljavanje radnika

Za razliku od prethodnog poglavlja, u ovom poglavlju se radi o procjenama poslodavaca vezano za njihova očekivanja u 2023. godini, što će između ostalog rezultirati i zapošljavanjem novih radnika.

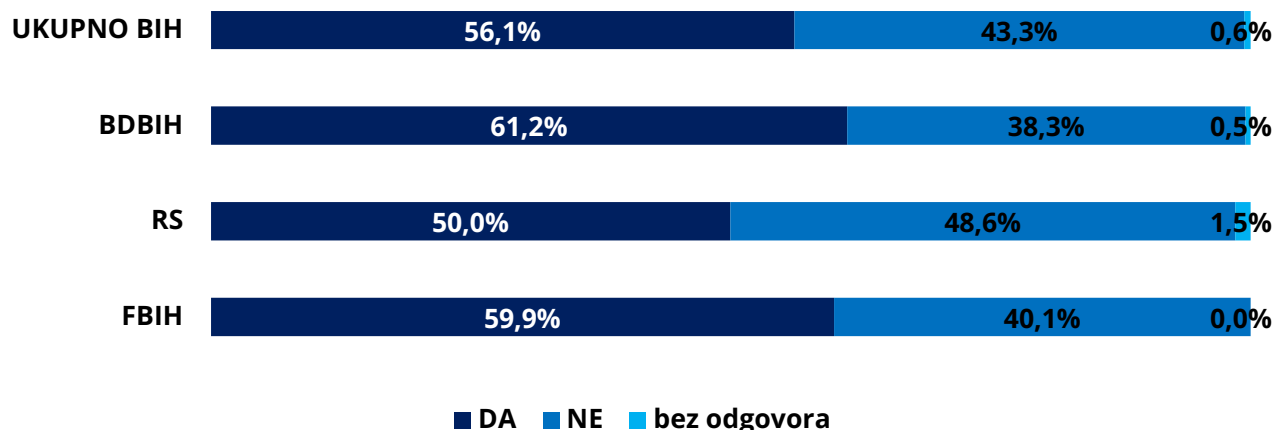
Zapošljavanja u 2023. godini

Potrebu za zapošljavanjem u 2023. godini je iskazalo 1.380 poslodavaca. Procenat poslodavaca u uzorku koji u 2023. godini planira zapošljavanje novih radnika iznosi 56,1%, dok 43,3% poslodavaca nema u planu zapošljavanje novih radnika. Procenat poslodavaca u uzorku koji u 2022. godini planiraju zapošljavati nove radnike iznosio je 57,5%, što ukazuje na skoro ista očekivanja poslodavaca, kao što je bio slučaj i prethodne godine.

Tabela 17. Broj i procent poslodavaca koji planira da zapošljava radnike u 2023. godini

Planirate li zapošljavanja u 2023. godini?	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Bez odgovora	0	15	1	16	0,6%
Da	827	507	123	1.457	56,1%
Ne	553	493	77	1.123	43,3%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

BROJ POSLODAVACA KOJI PLANIRA DA ZAPOŠLJAVA RADNIKE U 2023. GODINI (%)

Što se tiče zapošljavanja radnika u 2023. godini po grupama djelatnosti, od ukupnog broja anketiranih poslodavaca iz djelatnosti, 69,3% poslodavaca planira zapošljavanje radnika u građevinarstvu, u industrijskoj djelatnosti 62,3%, u uslužnim djelatnostima 56,0%, dok 48,7% poslodavaca planira zapošljavanje novih radnika u trgovini.

Tabela 18. Broj i procent poslodavaca koji planira da zapošljava radnike u 2023. godini, po grupi djelatnosti

Grupa djelatnosti	Planirate li zapošljavanja u 2023. godini?							
	Bez odgovora		Da		Ne		Ukupno	
	Broj*	%	Broj*	%	Broj*	%	Broj*	%
Građevinarstvo	23	11,4%	140	69,3%	39	19,3%	202	100,0%
Industrijske djelatnosti	110	16,3%	421	62,3%	145	21,4%	676	100,0%
Trgovina	162	23,9%	330	48,7%	186	27,4%	678	100,0%
Uslužne djelatnosti	198	23,6%	443	56,0%	198	23,6%	839	100,0%

* Broj poslodavaca bez Brčko distrikta BiH- Podaci za Brčko distrikt BiH po djelatnostima nisu dostupni

Tabela 18. daje pregled zanimanja za koja su poslodavci iskazali da postoje potrebe u 2023. godini. U odnosu na ukupan broj iskazanih potreba u 2023. godini, 8,8% iskazanih potreba odnosi se na prodavače/trgovce, 5,7% konobare, 5,4% pomoćne radnike u proizvodnji, 4,1% šivače, 3,6% radnike za jednostavne poslove, 3,2% vozače kamiona, 3,1% kuhare, 2,5% bravare, 2,4% se odnosi na telefoniste-call centar operatere i 2,4% poslodavaca treba zavarivače/varioce. Ova zanimanja predstavljaju 41,3% iskazanih potreba za radnicima u 2023. godini.

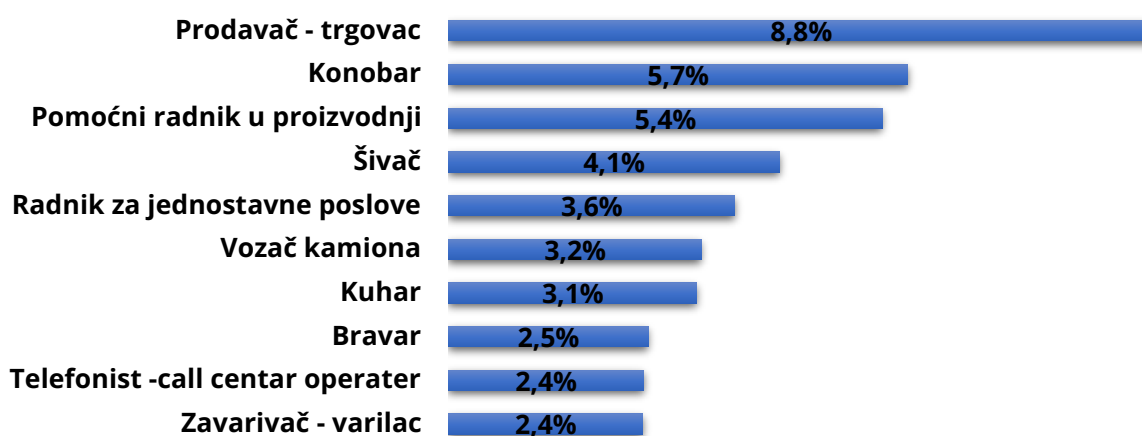
U poređenju sa 2022. godinom uočljiv je sličan trend radnika koji su potrebni poslodavcima. Među zanimanjima za koje su poslodavci u 2022. godini iskazali najviše potreba nalaze se radnici za jednostavne poslove (12,8%), a slijede prodavači/trgovci, šivači, bravari, konobari, stolari, pomoćni radnici u proizvodnji, zavarivačii/ variooci, obučari i kuhari. Ova zanimanja predstavljala su 48,9% iskazanih potreba za radnicima u 2022. godini.

Tabela 19. Deset najpotrebnijih zanimanja u 2023. godini

Zanimanje	Broj osoba	Procent
Prodavač - trgovac	742	8,8%
Konobar	483	5,7%
Pomoćni radnik u proizvodnji	456	5,4%
Šivač	348	4,1%
Radnik za jednostavne poslove	301	3,6%
Vozač kamiona	266	3,2%
Kuhar	261	3,1%
Bravar	210	2,5%
Telefonist -call centar operater	205	2,4%
Zavarivač - varilac	204	2,4%

* Lista zanimanja koja su potrebna poslodavcima u 2023. godini bez Brčko distrikta BiH.

DESET NAJPOTREBNIJIH ZANIMANJA U 2023. GODINI

Što se tiče potreba za radnicima u 2023. godini po stručnoj spremi, 59,6% iskazanih potreba se odnosi na KV i VKV radnike, 22,1% na radnike sa SSS, 8,2% radnike sa VSS, 5,4% je NKV radnika, 4,0% PKV i NSS radnika, 0,5% je radnika sa VŠS, a 0,3% se odnosi na radnike sa magisterijem. Ovakvi rezultati pokazuju da poslodavcima najviše trebaju radnici sa nižom stručnom spremom.

Tabela 20. Broj potrebnih osoba u 2023. godini po stručnoj spremi

Stručna sprema	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
1. NKV - bez škole i nezavršena osnovna škola	308	146	n.d.	454	5,4%
2. PKV, NSS - osnovna škola	78	262	n.d.	340	4,0%
3. KV, VKV - srednja škola do 3 godine	3464	1555	n.d.	5019	59,6%
4. SSS - srednja škola od 4 i više godina i gimnazija	1307	550	n.d.	1857	22,1%
5. VŠS - 1. stepen fakulteta, stručni studij i viša škola	26	12	n.d.	38	0,5%
6. VSS - fakultet(diplomirani), akademija	426	262	n.d.	688	8,2%
7. Magisterij	21	2	n.d.	23	0,3%
Nije navedeno	0	0	n.d.	0	0,0%
Ukupno	5.630	2.789		8.419	100,0%

* Broj potrebnih osoba po stručnoj spremi bez Brčko distrikta BiH- Podaci za Brčko distrikt BiH po stručnoj spremi nisu dostupni.

BROJ POTREBNIH OSOBA PO STRUČNOJ SPREMI U 2023. GODINI (%)

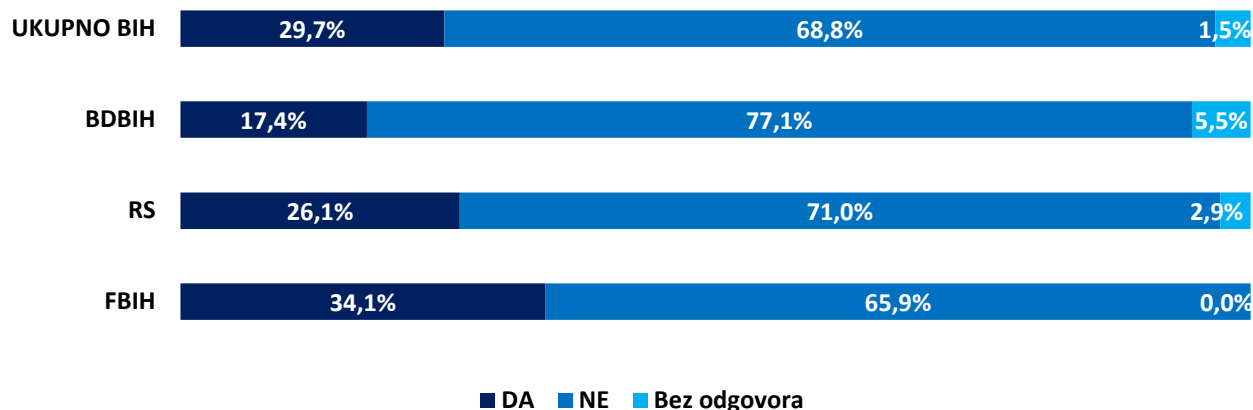
Zapošljavanje radnika koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema

U 2022. godini 29,7% anketiranih poslodavaca zaposlilo je radnike koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema bilo koji nivo i vrsta obrazovanja, tj. nakon završene srednje opće ili tehničke škole ili fakulteta. Sa druge strane, 68,8% poslodavaca nije zapošljavalo radnike koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema.

Tabela 21. Zapošljavanje direktno iz obrazovnog sistema, broj i procent poslodavaca

Da li je vaša kompanija u posljednjih 12 mjeseci zaposlila tražioce posla koji su došli direktno iz obrazovnog sistema?	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Da	471	265	35	771	29,7%
Ne	909	721	155	1.785	68,8%
Bez odgovora	0	29	11	40	1,5%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

ZAPOŠLJAVANJE RADNIKA DIREKTNO IZ OBRAZOVNOG SISTEMA

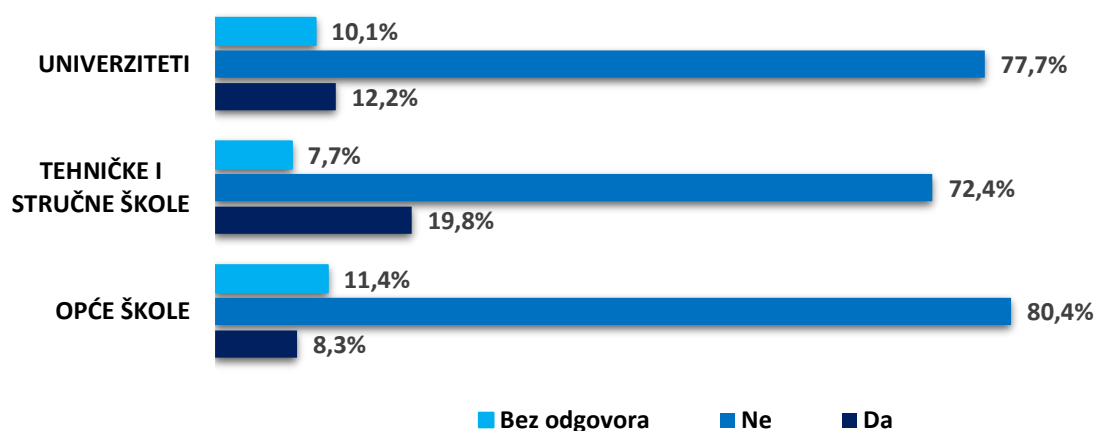
U 2022. godini 8,3% anketiranih poslodavaca zaposlilo je radnike koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema iz škola općeg obrazovanja, 19,8% poslodavaca zaposlilo je radnike iz tehničkih škola koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema, dok je 12,2% poslodavaca zaposlilo radnike koji su došli direktno sa univerziteta.

Tabela 22. Zapošljavanje direktno iz obrazovnog sistema, broj i procent poslodavaca po vrsti škole

Da li je vaša kompanija u posljednjih 12 mjeseci zaposlila tražioce posla koji su došli direktno iz obrazovnog sistema (opće škole)?	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
OPĆE ŠKOLE					
Da	134	68	13	215	8,3%
Ne	1.000	918	168	2.086	80,4%

Bez odgovora	246	29	20	295	11,4%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%
TEHNIČKE ŠKOLE					
Da	287	167	61	515	19,8%
Ne	936	819	125	1.880	72,4%
Bez odgovora	157	29	15	201	7,7%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%
UNIVERZITETI					
Da	194	107	15	316	12,2%
Ne	965	879	173	2.017	77,7%
Bez odgovora	221	29	13	263	10,1%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

ZAPOŠLJAVANJE DIREKTNO IZ OBRAZOVNOG SISTEMA - % POSLODAVACA PO VRSTI ŠKOLE

Pripremljenost radnika koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema

Analizirajući uzroke zbog kojih dolazi do relativno male apsorpcije osoba koje izlaze iz obrazovnog sistema na tržište rada analizirana je pripremljenost tražilaca posla koji direktno dolaze iz obrazovnog sistema.

Poslodavci su ocijenili koji su nedostaci kod tražilaca posla koji dolaze na radno mjesto direktno iz obrazovnog sistema. U najvećem omjeru ističu da takvim kandidatima za posao najviše nedostaju tehničke vještine ili vještine specifične za konkretni posao. Na drugom mjestu je nedostatak radnog iskustva i neprilagođenost obrazovnog sistema. I jedan i drugi razlog su obrazloženi kao rezultat nepovezanosti obrazovnog sistema sa tržištem rada i sticanja praktičnih znanja i vještina u toku obrazovanja.

Generalno se može reći da je nezadovoljstvo poslodavaca najmanje sa radnicima koji dolaze sa završenim fakultetom, iako je tek 12,2% poslodavaca primilo radnike koji su direktno dolazili sa univerziteta.

Tabela 23. Pripremljenost tražioca posla koji direktno dolaze iz obrazovnog sistema, broj i procent poslodavaca po vrsti škole

OPĆE ŠKOLE: U kojem od sljedećih područja je nedostajala priprema gore pomenutih novozaposlenih radnika koji su došli iz obrazovnog sistema?	Procent poslodavaca		
	Opće škole ¹	Tehničke i stručne škole ²	Univerziteti ³
Nedostaju potrebne tehničke vještine ili vještine specifične za posao	40,9%	40,2%	39,9%
Nedostaju potrebne vještine koje se odnose na ličnost, stav i ponašanje (komunikacijske, interpersonalne, upravljanje stresom i vremenom...)	14,9%	15,1%	11,1%
Vještine pismenosti/računanja	2,3%	3,3%	1,9%
Neprilagođeni sistem obrazovanja	18,6%	11,3%	15,8%
Loš stav prema radu ili nedostatak motivacije (npr. loša radna etika, tačnost, maniri)	18,6%	12,8%	14,6%
Nedostatak radnog iskustva / životnog iskustva ili zrelosti (uključujući opće znanje)	38,6%	34,4%	29,7%
Ostalo (navedite)	1,4%	1,7%	1,3%

¹ U odnosu na ukupan broj poslodavaca koji su zapošljavali radnike direktno iz obrazovnog sistema – općih škola (n=215)

² U odnosu na ukupan broj poslodavaca koji su zapošljavali radnike direktno iz obrazovnog sistema – stručnih i tehničkih škola (n=515)

³ U odnosu na ukupan broj poslodavaca koji su zapošljavali radnike direktno iz obrazovnog sistema – univerziteta (n=316)

* Podaci za Brčko distrikt BiH nisu dostupni.

Kod tražilaca posla koji dolaze na radno mjesto direktno iz općih škola, poslodavci identifikuju da im najviše nedostaju tehničke vještine (40,9%). Na drugom mjestu je nedostatak radnog iskustva i životnog iskustva (38,6%). Kao treći nedostatak može se podvesti grupa odgovora loš stav prema radu ili nedostatak motivacije, neprilagođeni sistem obrazovanja, a nedostaju im i potrebne vještine koje se odnose na ličnost, stav i ponašanje.

Tabela 23a. Opće škole – područja u kojima je nedostajala priprema novozaposlenih radnika koji su došli iz obrazovnog sistema

OPĆE ŠKOLE: U kojem od sljedećih područja je nedostajala priprema gore pomenutih novozaposlenih radnika koji su došli iz obrazovnog sistema?	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Nedostaju potrebne tehničke vještine ili vještine specifične za posao	55	33	n.d.	88	40,9%
Nedostaju potrebne vještine koje se odnose na ličnost, stav i ponašanje (komunikacijske, interpersonalne, upravljanje stresom i vremenom...)	20	12	n.d.	32	14,9%
Vještine pismenosti/računanja	3	2	n.d.	5	2,3%
Neprilagođeni sistem obrazovanja	28	12	n.d.	40	18,6%
Loš stav prema radu ili nedostatak motivacije (npr. loša radna etika, tačnost, maniri)	26	14	n.d.	40	18,6%
Nedostatak radnog iskustva / životnog iskustva ili zrelosti (uključujući opće znanje)	45	38	n.d.	83	38,6%
Ostalo (navedite)	3	0	n.d.	3	1,4%

* U odnosu na ukupan broj poslodavaca koji su zapošljavali radnike direktno iz obrazovnog sistema – općih škola (n=215)- Podaci za Brčko distrikt BiH nisu dostupni.

Takvi stavovi se ponavljaju i kod tehničkih škola. Naime, u slučaju stručnih i tehničkih škola, koje poslodavci procentualno najviše zapošljavaju direktno iz obrazovnog sistema (19,8%), poslodavci identifikuju da im najviše nedostaju tehničke vještine (40,2%). Na drugom mjestu je nedostatak radnog iskustva i životnog iskustva (34,4%). Kao treći nedostatak može se podvesti grupa odgovora koja se odnosi na nedostatak potrebnih vještina koje se odnose na ličnost, stav i ponašanje, zatim loš stav prema radu ili nedostatak motivacije, te neprilagođeni sistem obrazovanja.

Tabela 23b. Tehničke i stručne škole – područja u kojima je nedostajala priprema novozaposlenih radnika koji su došli iz obrazovnog sistema

TEHNIČKE I STRUČNE ŠKOLE: U kojem od sljedećih područja je nedostajala priprema gore pomenutih novozaposlenih radnika koji su došli iz obrazovnog sistema?	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Nedostaju potrebne tehničke vještine ili vještine specifične za posao	125	82	n.d.	207	40,2%
Nedostaju potrebne vještine koje se odnose na ličnost, stav i ponašanje (komunikacijske, interpersonalne, upravljanje stresom i vremenom...)	47	31	n.d.	78	15,1%

Vještine pismenosti/računanja	11	6	n.d.	17	3,3%
Neprilagođeni sistem obrazovanja	41	17	n.d.	58	11,3%
Loš stav prema radu ili nedostatak motivacije (npr. loša radna etika, tačnost, maniri)	41	25	n.d.	66	12,8%
Nedostatak radnog iskustva / životnog iskustva ili zrelosti (uključujući opće znanje)	90	87	n.d.	177	34,4%
Ostalo (navedite)	9	0	n.d.	9	1,7%

* U odnosu na ukupan broj poslodavaca koji su zapošljavali radnike direktno iz obrazovnog sistema – stručnih i tehničkih škola (n=515)- Podaci za Brčko distrikt BiH nisu dostupni.

U slučaju univerziteta kao najznačajnijih obrazovnih institucija, ocijenjeno je da su nedostaci kod tražilaca posla koji dolaze na radno mjesto direktno iz obrazovanja, tehničke vještine (39,9%). Na drugom mjestu je nedostatak radnog iskustva i životnog iskustva (29,7%), te neprilagođen sistem obrazovanja (15,8%).

Tabela 23c. Univerziteti – područja u kojima je nedostajala priprema novozaposlenih radnika koji su došli iz obrazovnog sistema

TEHNIČKE I STRUČNE ŠKOLE: U kojem od sljedećih područja je nedostajala priprema gore pomenutih novozaposlenih radnika koji su došli iz obrazovnog sistema?	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Nedostaju potrebne tehničke vještine ili vještine specifične za posao	75	51	n.d.	126	39,9%
Nedostaju potrebne vještine koje se odnose na ličnost, stav i ponašanje (komunikacijske, interpersonalne, upravljanje stresom i vremenom...)	25	10	n.d.	35	11,1%
Vještine pismenosti/računanja	6	0	n.d.	6	1,9%
Neprilagođeni sistem obrazovanja	39	11	n.d.	50	15,8%
Loš stav prema radu ili nedostatak motivacije (npr. loša radna etika, tačnost, maniri)	41	5	n.d.	46	14,6%
Nedostatak radnog iskustva / životnog iskustva ili zrelosti (uključujući opće znanje)	54	40	n.d.	94	29,7%
Ostalo (navedite)	4	0	n.d.	4	1,3%

* U odnosu na ukupan broj poslodavaca koji su zapošljavali radnike direktno iz obrazovnog sistema – univerziteta (n=316) - Podaci za Brčko distrikt BiH nisu dostupni.

USLOVI RADA

SETTING UP BUSINESS STAGES

Stage 1
THE IDEA

Stage 2
FEASIBILITY

Stage 3
PLANNING

Stage 4
FORMALIZ

Stage 5
*UNC

Stage
SUR

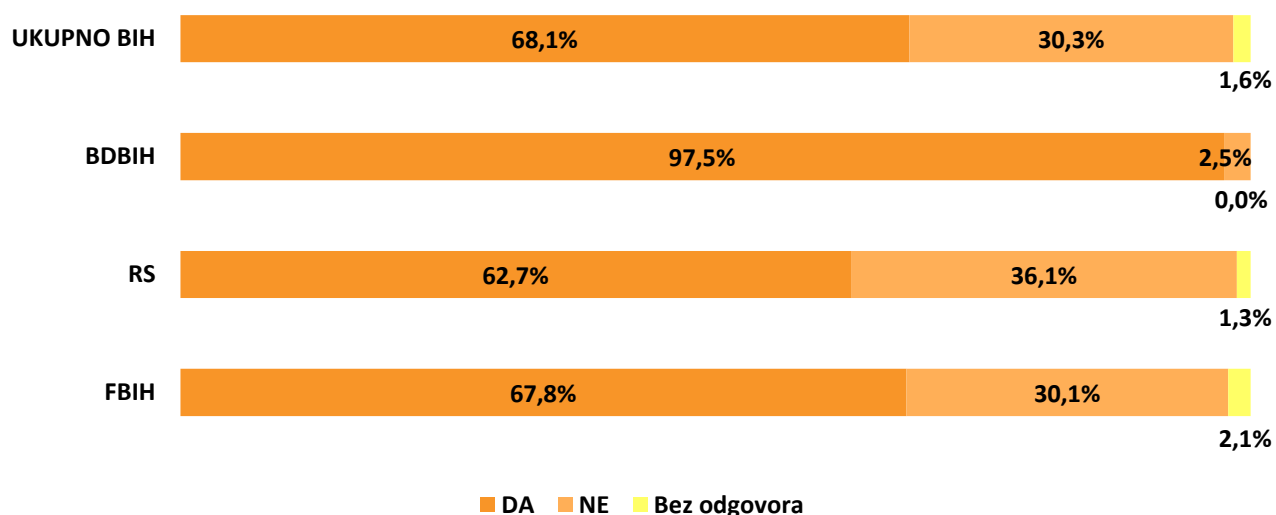
Uslovi rada

Upitnik je sadržavao i pitanje u vezi plata, s obzirom na to da je plata jedan od bitnih motivirajućih faktora na tržištu rada, uzrok napuštanja ili prihvatanja određenih poslova, posebno u uslovima u kakvim se nalazi Bosna i Hercegovina u kojima je sve teže doći do adekvatne radne snage zbog ekonomskih migracija, mahom prema zemljama zapadne Evrope. U okviru upitnika poslodavci su odgovarali na pitanje vezano za planove povećanja plata u 2023. godini za određene grupe zanimanja. Na ovo pitanje odgovorilo je 2.554 poslodavca ili 98,4% anketiranih. Od toga 68,1% je izjavilo da planira povećanje plata za svoje radnike u 2023. godini. Približno jedna trećina ili 30,3% anketiranih ne očekuje povećanje plata. Trend povećanja plata je izuzetno značajan u razumjevanju kretanja na tržištu rada, ali i u kreiranju programa za podsticanje zapošljavanja.

Tabela 24. Broj i procent poslodavaca koji planiraju povećanja plata u 2023. godini

Planirate li povećanje plata u prosjeku u 2023. godini?	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Da	936	636	196	1.768	68,1%
Ne	415	366	5	786	30,3%
Bez odgovora	29	13	0	42	1,6%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

BROJ POSLODAVACA KOJI PLANIRAJU POVEĆANJE PLATA U 2023.GODINI (%)

U ukupnom broju poslodavaca koji su naveli da će povećati plate radnicima u 2023. godini, čine poslodavci iz djelatnosti građevinarstvo, industrijske djelatnosti, trgovina i uslužne djelatnosti. Važno je naglasiti da se analizirani podaci odnose na Republiku Srpsku i Federaciju BiH, jer podaci Brčko distrikta BiH nisu sadržavali informaciju o djelatnostima poslodavaca.

Tabela 25. Broj i procent poslodavaca koji planiraju povećanja plata u 2023. godini po djelatnosti

Grupa djelatnosti	Planirate li povećanje plata u prosjeku u 2023. godini?							
	Da		Ne		Bez odgovora		Ukupno	
	FBiH /RS	%	FBiH / RS	%	FBiH / RS	%	FBiH / RS	%
Građevinarstvo	134	66,3%	65	32,2%	3	1,5%	202	100,0%
Industrijske djelatnosti	460	68,0%	200	29,6%	16	2,4%	676	100,0%
Trgovina	458	67,6%	213	31,4%	7	1,0%	678	100,0%
Uslužne djelatnosti	520	62,0%	303	36,1%	16	1,9%	839	100,0%
Ukupno	1.572	65,6%	781	32,6%	42	1,8%	2.395	100,0%

ZAPOŠLJAVANJE UGROŽENIH / TEŠKO ZAPOŠLJIVIH KATEGORIJA RADNIKA

SETTING UP BUSINESS STAGES

Stage 1
THE IDEA

Stage 2
FEASIBILITY

Stage 3
PLANNING

Stage 4
FORMAL

Stage 5
UN

Stage
SUR

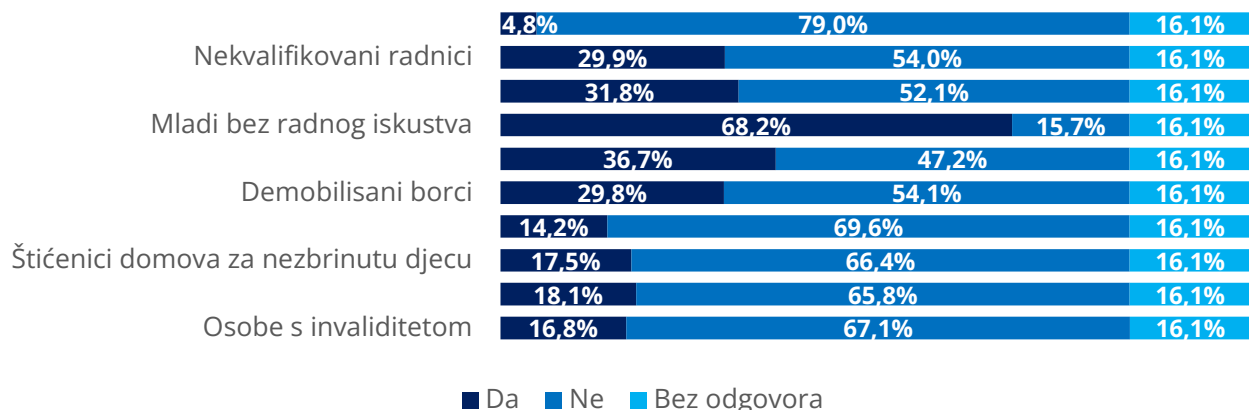
Zapošljavanje ugroženih / teško zapošljivih kategorija radnika

Vezano za spremnost poslodavaca da zaposle osobu iz neke od teže zapošljivih ili specifičnih kategorija, uz mogućnost višestrukog izbora odgovora, najveći broj je iskazao spremnost za zapošljavanje mladih bez radnog iskustva (68,2%), a najmanje su spremni zaposliti migratne kao potencijalnu novu radnu snagu na tržištu rada. Postoji i homogena grupa teško zapošljivih koje poslodavci tretiraju gotovo jednako, a među njima su demobilisani borci, osobe starije od 50 godina, žene iz ruralnih područja, te nekvalifikovani radnici. Osim migranata, poslodavci su u značajnoj mjeri nespremni zaposliti osobe s invaliditetom, žrtve nasilja, štíćenike domova za nezbrinutu djecu i Rome.

Tabela 26. Zapošljavanje ugroženih/teško zapošljivih kategorija radnika

Jeste li spremni zaposliti neke od sljedećih ugroženih/teško zapošljivih kategorija radnika? (zaokružiti jedan ili više ponuđenih odgovora)	DA	NE	Bez odgovora
Osobe s invaliditetom	16,8%	67,1%	16,1%
Žrtve nasilja	18,1%	65,8%	16,1%
Štićenici domova za nezbrinutu djecu	17,5%	66,4%	16,1%
Romi	14,2%	69,6%	16,1%
Demobilisani borci	29,8%	54,1%	16,1%
Žene iz ruralnih područja	36,7%	47,2%	16,1%
Mladi bez radnog iskustva	68,2%	15,7%	16,1%
Stariji od 50 godina	31,8%	52,1%	16,1%
Nekvalifikovani radnici	29,9%	54,0%	16,1%
Migranti (u skladu sa zakonskim propisima)	4,8%	79,0%	16,1%

ZAPOŠLJAVANJE UGROŽENIH/ TEŠKO ZAPOŠLJIVIH KATEGORIJA RADNIKA

Prakse zapošljavanja radnika

Kada je u pitanju modalitet – način traženja novih radnika i posredovanje u zapošljavanju, anketirani poslodavci, uz mogućnost višestrukog izbora ponuđenih opcija, odgovorili su da radnike najčešće traže putem ličnih kontakata (75,3%), dok su na drugom mjestu usluge posredovanja biroa za zapošljavanje i njihov procenat je 44,9%.

U praksama zapošljavanja radnika odmah iza ličnih kontakata i posredovanja biroa za zapošljavanje dominiraju korištenje društvenih mreža, putem sredstava javnog informisanja, putem Internet stranice firme i korištenjem vlastitih baza podataka. Svaki od ovih načina koristi približno četvrtina poslodavaca.

Tabela 27. Načini zapošljavanja radnika

P21. Kako uobičajeno tražite nove radnike? (zaokružiti jedan ili više ponuđenih odgovora)	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Posredovanjem biroa za zapošljavanje	606	489	71	1.166	44,9%
Ličnim kontaktima, putem poznanstava i preporuka	1.114	807	33	1.954	75,3%
Posredstvom sredstava javnog informisanja	437	225	0	662	25,5%
Putem Internet stranice firme	395	209	0	604	23,3%
Korištenjem društvenih mreža	485	222	0	707	27,2%
Posredstvom privatnih agencija za zapošljavanje	107	48	3	158	6,1%
Posredstvom obrazovnih ustanova	55	39	0	94	3,6%
Korištenjem vlastite baza podataka	319	286	0	605	23,3%
Ostalo	24	9	94	127	4,9%

Obuke i osposobljavanje zaposlenika

Potrebe za dodatnim osposobljavanjem radnika u 2023. godini u skladu sa svojim planovima uvođenja novih tehnologija i promjena u procesu rada odnosno promjena u tehnologiji i organizaciji rada navelo je 476 poslodavca (18,3% od anketiranih).

Tabela 28. Broj i procent radnika koji planira u 2023. godini uvesti nove tehnologije ili promjene u procesu rada koje će dovesti do potreba za dodatnom obukom i osposobljavanjem zaposlenika

Planirate li u 2023. godini da uvedete nove tehnologije ili promjene u procesu rada koje će dovesti do potreba za dodatnom obukom i osposobljavanjem zaposlenike?	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Da	315	146	15	476	18,3%
Ne	1.065	858	166	2.089	80,5%
Bez odgovora	0	11	20	31	1,2%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

Navedeni poslodavci najviše imaju potrebu za organizovanjem obuke za konkretne poslove koja bi se provela u okviru radnog mjesta kod poslodavca (20,6%), a zatim slijedi obuka za rad na računaru ili druga informatička obuka (8,8%)

Tabela 29. Potrebne obuke zbog uvođenja novih tehnologija ili promjena

Potrebna vrsta obuke	Da	Ne	Bez odgovora	Ukupno
Obuka za konkretne poslove koja bi se provela u okviru radnog mjesta kod poslodavca	20,6%	77,0%	2,4%	100,0%
Rad na računaru ili druga informatička obuka	8,8%	89,3%	2,0%	100,0%
Strani jezici	4,0%	94,0%	2,0%	100,0%
Upravljanje vozilom visoke kategorije	2,0%	96,0%	2,0%	100,0%
Upravljanje projektima	1,7%	96,3%	2,0%	100,0%
Dokvalifikacija i prekvalifikacija	7,2%	90,8%	1,9%	100,0%
Ostalo	1,6%	96,4%	2,0%	100,0%

POTREBNE OBUKE ZBOG UVOĐENJA NOVIH TEHNOLOGIJA ILI PROMJENA

U kontekstu mogućnosti pružanja podrške organizovanju praktične nastave, 65,6% od ukupno anketiranih je izjavilo da nema mogućnosti (mentor, oprema, prostor i materijali) prijema učenika i studenata na praktičnu nastavu.

Tabela 30. Mogućnosti i uslovi primanja učenika i studenata na praktičnu nastavu

Imate li mogućnosti da primete učenike i studente na praktičnu nastavu?	Da	Ne	Bez odgovora	Ukupno
Možemo osigurati mentora za praktičnu nastavu	30,2%	69,2%	0,6%	100,0%
Možemo osigurati opremu za praktičnu nastavu	27,3%	72,0%	0,6%	100,0%
Možemo osigurati materijal za praktičnu nastavu	25,5%	73,9%	0,6%	100,0%
Možemo osigurati prostor za praktičnu nastavu	27,3%	72,0%	0,6%	100,0%
Ne, nemamo takve mogućnosti	65,6%	33,7%	0,6%	100,0%

U nastavku je dat pregled 20 najbrojnijih zanimanja za koje poslodavci mogu osigurati praktičnu nastavu studentima ili učenicima. Među tim zanimanjima dominiraju prodavači-trgovci, za koje su poslodavci spremni obučiti 331 učenika.

Tabela 31. Dvadeset najbrojnijih zanimanja za koje poslodavci mogu osigurati praktičnu nastave studentima ili učenicima

Zanimanje	Broj učenika	Procent
Prodavač - trgovac	331	9,7%
Konobar	260	7,6%
Šivač	249	7,3%
Kuhar	243	7,1%
Bravar	166	4,9%
Medicinska sestra -tehničar	142	4,2%
Zavarivač - varilac	139	4,1%
Mehaničar elektroničar - mehatroničar - CNC operater	120	3,5%
Ekonomista	102	3,0%
Automehaničar	99	2,9%
Stolar	83	2,4%
Krojač	70	2,1%
Mašinski inženjer	55	1,6%
Elektrotehničar	46	1,3%
Zidar	45	1,3%
Pomoćni radnik u proizvodnji	43	1,3%
Programer	41	1,2%
Inženjer poljoprivrede - agronom	37	1,1%
Mašinski tehničar	33	1,0%
Električar	33	1,0%

*Dvadeset najbrojnijih zanimanja za koje poslodavci mogu osigurati praktičnu nastave studentima ili učenicima bez Brčko distrikta.

Ipak se problematika stručnog osposobljavanja i usavršavanja za nezaposlene osobe najbolje sagledava iz ugla mogućnosti poslodavaca da organizuju obuke, stručno osposobljavanje i usavršavanje, gdje su poslodavci mahom izjavili da nemaju mogućnosti organizovati te vrste obuka. Ipak, s obzirom da je ovaj vid rada sa nezaposlenim osobama jako značajan, neophodno je razmotriti aktivne mjere zapošljavanja koje bi pružile podršku poslodavcima da učestvuju u ovim aktivnostima.

DVADESET NAJBROJNIJIH ZANIMANJA ZA KOJE POSLODAVCI MOGU OSIGURATI PRAKTIČNU NASTAVU

Tabela 32. Mogućnosti i uslovi primanja nezaposlenih osoba na usavršavanje

Imate li mogućnosti da organizujete obuke, stručno osposobljavanje i usavršavanje za nezaposlene osobe (mentor, oprema, prostor, materijali)?	Da	Ne	Bez odgovora	Ukupno
Možemo osigurati mentora za praktičnu nastavu	15,5%	83,2%	1,3%	100,0%
Možemo osigurati opremu za praktičnu nastavu	14,4%	84,3%	1,3%	100,0%
Možemo osigurati materijal za praktičnu nastavu	13,2%	85,4%	1,3%	100,0%
Možemo osigurati prostor za praktičnu nastavu	14,0%	84,7%	1,3%	100,0%
Ne, nemamo takve mogućnosti	78,9%	19,7%	1,3%	100,0%

*Mogućnosti i uslovi primanja nezaposlenih osoba na usavršavanje bez Brčko distrikta

Među onima za koje su poslodavci spremni osigurati praktičnu nastavu dominiraju sljedeća zanimanja: šivač, konobar, prodavač / trgovac, kuhar, ekonomista, programer, zavarivač / varilac, bravar, krojač, elektroničar / mehatroničar / CNC operater. Ipak velika diverzifikacija zanimanja ne čini ni jedno od navedenih posebno značajnim, pa se može zaključiti da poslodavci polaze isključivo od svojih potreba koje na drugi način ne mogu zadovoljiti.

Tabela 33. Dvadeset najbrojnijih zanimanja za koje poslodavci mogu osigurati praktičnu nastavu nezaposlenim osobama

Zanimanje	Broj učenika	Procent
Šivač	161	9,2%
Konobar	83	8,4%
Prodavač - trgovac	79	4,2%
Kuhar	75	3,9%
Ekonomista	58	3,0%
Programer	56	5,7%
Zavarivač - varilac	53	5,3%
Bravar	52	2,8%
Krojač	42	4,2%
Mehaničar elektroničar - mehatroničar - CNC operater	40	2,1%
Pomoćni radnik u proizvodnji	37	4,5%
Mašinski inženjer	29	2,9%
Medicinska sestra-tehničar	26	3,1%
Mašinski tehničar	25	1,4%
Stolar	24	2,9%
Mesar	21	2,1%
Vozač kamiona	21	2,5%
Rudar	20	2,0%
Šivač kože	20	2,0%
Tapetar	20	2,4%

*Dvadeset najbrojnijih zanimanja za koje poslodavci mogu osigurati praktičnu nastavu nezaposlenim osobama bez Brčko distrikta.

VIŠAK ZAPOSLENIH U 2023. GODINI

SETTING UP BUSINESS STAGES

Stage 1
THE IDEA

Stage 2
FEASIBILITY

Stage 3
PLANNING

Stage 4
FORMALIZATION

Stage 5
IMPLEMENTATION

Stage 6
SUSTAINABILITY

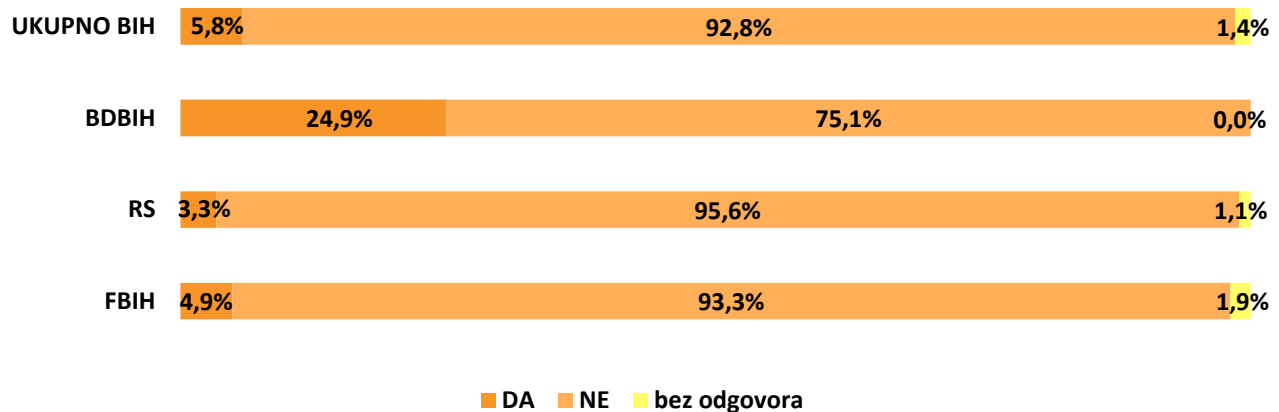
Višak zaposlenih (prekobrojni radnici) u 2023. godini

Prema odgovorima anketiranih poslodavaca očekivani višak radnika u 2023. godini nije zabrinjavajući. Svega 151 ili 5,8% poslodavaca se izjasnilo da će imati višak radnika. Sa druge strane 2.408 poslodavaca ili 92,8% njih tvrdi da neće biti viška radnika, što je svakako značajna indikacija stabilnosti na tržištu rada.

Tabela 34. Broj i procent poslodavaca koji očekuju višak radnika u 2023. godini

Da li očekujete da ćete u 2023. godini imati višak zaposlenih?	FBIH	RS	BDBIH	BIH	%
Da	67	34	50	151	5,8%
Ne	1287	970	151	2.408	92,8%
Bez odgovora	26	11	0	37	1,4%
Ukupno	1.380	1.015	201	2.596	100,0%

BROJ POSLODAVACA KOJI OČEKUJU VIŠAK RADNIKA U 2023. GODINI (%)

ZAKLJUČCI ISTRAŽIVANJA TRŽIŠTA RADA 2022/2023

SETTING UP BUSINESS STAGES

Stage 1
THE IDEA

Stage 2
FEASIBILITY

Stage 3
PLANNING

Stage 4
FORMAL

Stage 5
UN

Stage
SUR

Zaključci istraživanja tržišta rada 2022/2023.

Ovaj izvještaj daje konsolidovani prikaz rezultata istraživanja tržišta rada na nivou Bosne i Hercegovine. Istraživanje tržišta rada organizovano kroz anketiranje poslodavaca kontinuirani je proces započet krajem 2020. godine i početkom 2021. godine od strane Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske, Federalnog zavoda za zapošljavanje i Zavoda za zapošljavanje Brčko distrikta BiH, uz tehničku podršku projekta Evropske unije „Unapređenje istraživanja tržišta rada“. Cilj istraživanja je sagledavanje trenutne situacije u pogledu izazova sa kojima su poslodavci bili suočeni u prethodnom periodu, te ispitivanje potreba tržišta rada za radnicima u 2023. godini, kao i procjene očekivanog obima poslovanja i finansijski efekti poslovanja u 2023. godini.

Konsolidovani izvještaj analizira rezultate dobijene od 2.596 anketiranih poslodavca. Najveći broj subjekata u uzorku čine društva sa ograničenom odgovornošću 68,5%. Prema obliku vlasništva najviše je anketiranih privatnih preduzeća 92,1%. Posmatrano prema veličini preduzeća, najviše je malih preduzeća 77,7%, a najveći procenat preduzeća u uzorku su u djelatnosti G – trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla 26,6%, C – Prerađivačka industrija 23,7% i I – Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) 9,7%. Ove tri djelatnosti čine 60,0% anketiranih poslodavaca.

U momentu provođenja ispitivanja poslodavci su imali 147.912 angažovanih radnika, što čini 17,5% od ukupnog broja zaposlenih iz decembra 2022. godine. Od ukupno zaposlenih radnika u anketiranim preduzećima 43,6% činile su žene, 25,2% su mladi do 30 godina starosti, dok su 5,4% od ukupno zaposlenih radnika činili radnici stariji od 60 godina koji će u narednih pet godina napustiti tržište rada, stvarajući prilike za podmlađivanje, odnosno zapošljavanje nove radne snage

Ključni pokazatelji poslovanja u 2022. godini:

Najveći procenat poslodavaca u Bosni i Hercegovini naveo je da je u 2022. godini zabilježio rast obima poslovanja (56,9%), te rast finansijskih rezultata (55,9%), tako da je kod najvećeg broja anketiranih poslodavaca u 2022. godini zabilježen još veći rast obima poslovanja i finansijskog rezultata nego u 2021. godini.

Procjena pokazatelja poslovanja (očekivanja) u 2023. godini:

Po pitanju očekivanog obima poslovanja, najveći procenat poslodavaca u Bosni i Hercegovini (64,5%) u 2023. godini očekuju rast obima poslovanja. Stagnaciju obima poslovanja očekuje 28,8% anketiranih poslodavaca, dok je opadanje obima poslovanja predvidjelo 6,5% poslodavaca. Po pitanju procjene finansijskog poslovanja, najveći procenat poslodavaca u Bosni i Hercegovini, 63,8% navelo je da u 2023. godini očekuju rast finansijskog poslovanja. Najveću stagnaciju finansijskog poslovanja u trgovini procijenilo je 29,2%

anketiranih poslodavaca, dok je opadanje finansijskog poslovanja procijenilo 6,5% poslodavaca. U kontekstu tržišta rada, ovi pokazatelji ulijevaju optimizam da bi se i u 2023. godini mogao nastaviti trend povećanja broja zaposlenih uslijed povećanja obima poslovanja.

Kompetencije zaposlenih među anketiranim poslodavcima:

Po pitanju zadovoljstva sposobnostima, znanjima i vještinama radnika koje trenutno zapošljavaju najveći broj anketiranih poslodavca, prema EU okviru kompetencija, zadovoljan je komunikacijom na materinjem jeziku 87,2%, dok se najviše poslodavaca izjasnilo da je nezadovoljno sa sposobnostima komunikacije na stranom jeziku 13,9%. Kompetencije koje su nešto veći procenat poslodavaca prepoznali kao područje koje zaposlenici nisu posebno izgradili, odnose se na sposobnosti komunikacije na stranom jeziku, preduzetništvo i samoinicijativnost, te digitalne kompetencije. Važno je naglasiti da u slučaju skoro svih kompetencija (osim komunikacije na maternjem jeziku), značajan procenat poslodavaca nije niti zadovoljan niti nezadovoljan, što ukazuje da treba raditi na unapređenju skoro svih kompetencija kod zaposlenih.

Problemi pri zapošljavanju radne snage:

Pri zapošljavanju i pronalasku potrebnih radnika u 2022. godini 55,8 % anketiranih poslodavaca izjasnilo se da nije imalo problema, dok se 43,3% poslodavaca izjasnilo da su imali problema prilikom pronalaska potrebnih radnika. U okviru određenih zanimanja, najviše poteškoća pri zapošljavanju poslodavci su imali prilikom pronalaska prodavača/trgovaca, zatim konobara i šivača, obučara, pomoćnih radnika u proizvodnji, kuhara i radnika za jednostavne poslove. Po pitanju stručne spreme, ova zanimanja se uglavnom odnose na niže nivoe, što ukazuje da poslodavci češće imaju problema sa pronalaskom radnika sa nižim stepenom obrazovanja.

Najviše poslodavaca koji su imali problem pri zapošljavanju potrebnih radnika, njih 63,9% naveli su da je nedostatak kadra sa traženim zanimanjima razlog koji otežava pronalazak radnika. Od poslodavaca koji su naglasili da su prilikom pronalaska radnika imali problema sa pronalaskom kadra sa stručnim znanjima i vještinama potrebnim za radno mjesto, najviše ih je kao razlog navelo nedostatak sposobnosti učenja, zatim komunikaciju na stranom jeziku, sposobnosti za poduzetništvo i samoinicijativnost, te digitalne kompetencije.

Zapošljavanje u 2023. godini:

Procenat poslodavaca u uzorku koji u 2023. godini planira zapošljavanje novih radnika iznosi 56,1%. Među najpotrebnijim zanimanjima u 2023. godini 8,8% iskazanih potreba odnosi se na prodavače/trgovce, zatim konobare, pomoćne radnike u proizvodnji, šivače, radnike za jednostavne poslove, vozače kamiona, zatim slijede kuhari, bravari, telefonisti-call centar operateri i zavarivači/varioci,. Što se tiče potreba za radnicima u 2023. godini po stručnoj spremi, 59,6% iskazanih potreba odnosi se na KV i VKV radnike. Analizirani podaci odnose se na Republiku Srpsku i Federaciju BiH. Podaci o zanimanjima koja su potrebna poslodavcima u 2023. godini za Brčko distrikt BiH nisu bili dostupni.

Zapošljavanje radnika koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema:

U 2022. godini 29,7% anketiranih poslodavaca zaposlilo je radnike koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema bilo koji nivo i vrsta obrazovanja, tj. nakon završene srednje opće ili tehničke škole ili fakulteta. Apsorbicija osoba koje izlaze iz obrazovnog sistema na tržište rada je relativno mala. Poslodavci su ocijenili nedostatke kod tražilaca posla koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema, te u najvećem omjeru ističu da takvim kandidatima za posao najviše nedostaju tehničke vještine ili vještine specifične za konkretni posao. Na drugom mjestu je nedostatak radnog iskustva i neprilagođenost obrazovnog sistema. Razlog tome je rezultat nepovezanosti obrazovnog sistema sa tržištem rada i sticanja praktičnih znanja i vještina u toku obrazovanja. Nezadovoljstvo poslodavaca je najmanje sa radnicima koji dolaze sa završenim fakultetom. Analizirani podaci odnose se na Republiku Srpsku i Federaciju BiH, jer podaci o zapošljavanju radnika koji dolaze direktno iz obrazovnog sistema za Brčko distrikt BiH nisu bili dostupni.

Uslovi rada:

U 2023. godini po pitanju povećanja plata od 100,0% anketiranih poslodavca, koji su odgovorili na pitanja, 68,1% je izjavilo da planira povećanje plata za svoje radnike u 2023. godini, a približno jedna trećina ili 31,9% anketiranih ne očekuje povećanje plata. Trend povećanja plata je izuzetno značajan u razumjevanju kretanja na tržištu rada, ali i u kreiranju programa za podsticanje zapošljavanja. U ukupnom broju poslodavaca koji su naveli da će povećati plate radnicima u 2023. godini, čine poslodavci iz djelatnosti građevinarstvo, industrijske djelatnosti, trgovina i uslužne djelatnosti. Važno je naglasiti da se analizirani podaci odnose na Republiku Srpsku i Federaciju BiH, jer podaci Brčko distrikta BiH nisu sadržavali informaciju o djelatnostima poslodavaca.

Zapošljavanje ugroženih / teško zapošljivih kategorija radnika:

Vežano za spremnost poslodavaca da zaposle osobu iz neke od teže zapošljivih ili specifičnih kategorija, najveći broj je iskazao spremnost za zapošljavanje mladih bez radnog iskustva (68,2%), a najmanje su spremni zaposliti migratne kao potencijalnu novu radnu snagu na tržištu rada. Postoji i homogena grupa teško zapošljivih koje poslodavci tretiraju gotovo jednako, a među njima su demobilisani borci, osobe starije od 50 godina, žene iz ruralnih područja, te nekvalifikovani radnici. Osim migranata, poslodavci su u značajnoj mjeri nespremni zaposliti osobe s invaliditetom, žrtve nasilja, štíćenike domova za nezbrinutu djecu i Rome.

Prakse zapošljavanja radnika:

Kada je u pitanju modalitet – način traženja novih radnika i posredovanje u zapošljavanju, anketirani poslodavci, radnike najčešće traže putem ličnih kontakata (75,3%), dok su na drugom mjestu usluge posredovanja biroa za zapošljavanje i njihov procenat je 44,9%. U praksama zapošljavanja radnika odmah iza ličnih kontakata i posredovanja biroa za zapošljavanje dominiraju korištenje društvenih mreža, putem sredstava javnog informisanja, putem Internet stranice firme i korištenjem vlastitih baza podataka. Svaki od ovih načina koristi približno četvrtina poslodavaca.

Obuke i osposobljavanje zaposlenika:

Potrebe za dodatnim osposobljavanjem radnika u 2023. godini u skladu sa svojim planovima uvođenja novih tehnologija navelo je 476 poslodavca (18,3% od anketiranih). Navedeni poslodavci najviše imaju potrebu za organizovanjem obuke za konkretne poslove koja bi se provela u okviru radnog mjesta kod poslodavca (20,6%), a zatim slijedi obuka za rad na računaru ili druga informatička obuka (8,8%). Što se tiče mogućnosti prijema učenika i studenata na praktičnu nastavu, 65,6% od ukupno anketiranih poslodavaca nema tu mogućnost. Među zanimanjima za koja poslodavci mogu osigurati praktičnu nastavu studentima ili učenicima dominiraju prodavači-trgovci, za koje su poslodavci spremni obučiti 331 učenika.

Poslodavci uglavnom nemaju mogućnosti organizovati obuke, stručno osposobljavanje i usavršavanje za nezaposlene osobe. S obzirom da je ovaj vid rada sa nezaposlenim osobama jako značajan, neophodno je razmotriti aktivne mjere zapošljavanja koje bi pružile podršku poslodavcima da učestvuju u ovim aktivnostima. Zanimanjima za koja su poslodavci spremni osigurati praktičnu nastavu su: šivač, konobar, prodavač / trgovac, kuhar, ekonomista, programer, zavarivač / varilac, bravar, krojač, električar / mehatroničar / CNC operater.

Višak zaposlenih u 2023. godini:

Prema odgovorima anketiranih poslodavaca očekivani višak radnika u 2023. godini nije zabrinjavajući. Svega 5,8% poslodavaca se izjasnilo da će imati višak radnika, uglavnom zbog smanjenja obima poslovanja. Sa druge strane 2.408 poslodavaca ili 92,8% njih tvrdi da neće biti viška radnika, što je svakako značajna indikacija stabilnosti na tržištu rada.

Preporuke:

Preporuke koje proizlaze iz ovog istraživanja su definisane na nivou pojedinačnih službi za zapošljavanje koje su provodile istraživanje. Njihov fokus je uglavnom vezan za naredne aktivnosti javnih službi za zapošljavanje, ali ohrabruju korištenje rezultata istraživanja i u druge svrhe. To je sasvim očekivano, jer se istraživanje i provodi primarno kao upravljački mehanizam za javne službe za zapošljavanje, kako bi sagledavanjem stanja na tržištu mogle dizajnirati svoje aktivnosti u skladu sa potrebama poslodavaca. Preporuke su podijeljene u tri ključne grupe:

posredovanje u zapošljavanju, razvoj politika i saradnja sa ključnim akterima. Njihovi zajednički sadržajci i glavne smjernice bi se mogle sažeti u sljedećem:

POSREDOVANJE U ZAPOŠLJAVANJU:

- Na osnovu iskazanih potreba poslodavaca neophodno je poslodavcima ponuditi usluge kojima bi se zadovoljile potrebe za radnicima, kao izraz kratkoročne tražnje.
- Poslodavce je neophodno upoznati sa aktivnim mjerama zapošljavanja, odnosno finansijskim podsticajima koji su planirani da se realizuju u ovoj godini, te sagledati mogućnosti angažmana radnika iz teže zapošljivih grupa korištenjem mjera.
- Aktivno raditi na povećanju udjela javnih službi zapošljavanja na tržištu rada kroz povećanje kvantiteta i kvaliteta oglašanih slobodnih radnih mjesta, te značajnijeg udjela u poslovima posredovanja na tržištu rada.
- Poboljšavati usluge posredovanja u zapošljavanju, povezivati usluge posredovanja i individualnog savjetovanja i njihovo integrisanje u finansijske podsticaje tj. aktivne mjere zapošljavanja, a kako bi službe za zapošljavanje bile prepoznate kao značajniji faktor u spajanju ponude i potražnje.

RAZVOJ POLITIKA:

Unaprijediti komunikaciju s poslodavcima u analiziranju aktuelnih problema u vezi razvoja radne snage i ublažavanja posljedica neusklađenosti ponude i potražnje na tržištu rada.

- Razvijati i jačati udio obuke uz rad za konkretna radna mjesta u skladu sa deficitima u ponudi radne snage, posebno u situacijama kada radnika s traženim zanimanjem nema na evidenciji nezaposlenih osoba.
- Redovno pratiti trendove kretanja na tržištu rada, te u skladu s tim trendovima i nalazima istraživanja kreirati ili unapređivati usluge i aktivne mjere zapošljavanja.

SARADNJA SA KLJUČNIM PARTNERIMA:

Na bazi iskazane spremnosti poslodavaca za organizovanjem praktične nastave za učenike i studente, na lokalnom nivou inicirati aktivnosti kroz lokalna partnerstva za zapošljavanje i obrazovanje (i njihovo osnivanje gdje nisu uspostavljena) i jačanje dijaloga između službi za zapošljavanje, poslodavaca i obrazovnih ustanova radi poduzimanja konkretnih koraka u organizovanju praktične nastave za potrebna zanimanja.

- Unapređivati i prilagođavati upisne politike i nastavne planove i programe obrazovnih institucija (posebno srednjeg stručnog obrazovanja) u skladu s tehnološkim razvojem i potrebama poslodavaca uz kontinuirano promociju cjeloživotnog učenja.
- Inicirati uspostavu sistema stipendiranja učenika i studenata deficitarnih zanimanja na kantonalnom nivou.

- Sarađivati sa naučno-istraživačkim institucijama kako bi se podaci prikupljeni u okviru istraživanja tržišta rada analizirali iz različitih perspektiva, te koristili za razvoj politika i usluga, ali i promovisanje aktivnosti koje provode službe za zapošljavanje.